

Ojämlikhetens försvarare

Sverigedemokraternas syn på jämställdhet och välfärd

En rapport för Kommunal från hösten 2015

Av Anna-Lena Lodenius, frilansjournalist och författare

SD-kvinnor, med ordföranden Carina Herrstedt i täten, leder en marsch mot feminism i Almedalen juli 2015 där deltagarna som en protest bär tröjor i Feministiskt initiativ:s rosa färg. Foto. Anna-Lena Lodenius

Sammanfattning

Sverigedemokraterna, i SD, är i hög grad ett parti med män och för män. Betydligt fler män röstar på eller blir medlemmar i SD, och de blir representerade av betydligt fler män än kvinnor. Partiets politik baserar sig på konservativa värderingar om biologiska skillnader mellan könen, och en önskan att samhället inte ska gå in och försöka påverka familjer att bli mer jämställda.

SD:s politik i välfärdsfrågor utgår ofta från att skapa bäst förutsättningar för den traditionella kärnfamiljen. SD vill införa frivillig sambeskattnings, utöka vårdnadsbidraget, ta bort "pappamånaderna" och på olika sätt vrida klockan tillbaks klockan till en tid då män och kvinnor var mindre jämställda. Allt under täckmantel av att det handlar om valfrihet. Så har den konservativa högern ofta motiverat den här typen av åtgärder, och SD är det mest konservativa och antifeministiska partiet av alla svenska partier.

Men hur rimmar då detta med att SD numera vill framstå som ett parti för välfärd, och lägger förslag med anknytning till vård och omsorg som tycks direkt riktade till Kommunals medlemmar? Kan man tro på att partiet menar allvar?

Flera av förslagen tycks direkt kopierade av facket, som kamp mot delade turer och fler händer i vården. Sommaren 2013 gick SD ut med att partiet skulle verka för rätten till heltid, främst som åtgärd för ökad jämställdhet. Då hade SD precis röstat mot ett liknande förslag som socialdemokraterna lagt fram i riksdagen.

Konservativa arbetare, kvinnor och storstadsbor var tre grupper som SD fokuserade på i valrörelsen 2014. I de senare två grupperna hade partiet tidigare haft dåligt stöd, men det ökade markant i detta val. SD gick över huvud taget fram kraftigt fram i valet 2014 och fick nästan 13 procent av rösterna.

SD är fortfarande ett isolerat parti som inga av de etablerade partierna vill samarbeta men. Men med ett sådant valresultat fanns ändå chansen att försöka driva de frågor som utlovats i valmanifestet. Så vad hände? Som bekant deklarerade SD i december samma år att de kan tänka sig att fälla varje regering och varje budgetproposition som föreslår en ökad invandring.ⁱ Än har det inte hörts någonting om att försöka fälla regeringar som vill krympa välfärden, och frågor som rätt till heltid och fler händer i vården anses uppenbarligen inte tillnärmelsevis lika viktiga som att minska antalet flyktingar.

Att genomföra reformer handlar ytterst om att hitta ekonomiska utrymmen, och SD har bara en kortsiktig och ytterst osäker lösning på finansieringen: att minska invandringen. SD röstade därtill nej till högre statsbidrag till kommunerna som administrerar många arbetsplatser inom vård och omsorg. Det urholkar trovärdigheten i partiets satsning på till exempel heltidstjänster och mot delade turer för de offentliganställda. SD har även gjort gemensam sak med högerpartierna i flera frågor och har t ex angripit Lagen om anställningstrygghet, LAS.

Kommunals undersökning av hur SD agerar i några kommuner och regioner/landsting visar att välfärdsfrågorna är snarast ännu mer osynliga där. SD:s representanter prioriterar också här invandringsfrågan, och i den mån de alls lägger mer genomarbetade budgetar tenderar dessa snarare att likna högerpartiernas.

SD:s hårdnackade flyktningmotstånd motverkar också vad partiet säger sig kämpa för i välfärdssektorn. Tanken att minska invandringen slår mot möjligheterna att bemanna arbetsplatser och ge vård och service, och är ytterst ett angrepp mot vårdtagare och andras möjligheter få de tjänster utförda som de har rätt att kräva. Välfärdssamhället vilar på alla de som arbetar med välfärdstjänster, och många av dessa är invandrare. SD:s invandringsfientliga budskap kolliderar dessutom med tanken om allas lika värde och rättigheter, en hörnsten i en facklig organisation där varje medlem är lika viktig och värdefull i en gemensam kamp för bättre arbetsvillkor och löner.

Det är avgörande för Kommunals medlemmar att SD:s inte får gehör för sin politik, eftersom den hotar att radikalt försämra villkoren för många, både i arbetslivet och på det privata planet. Jämställdhet är något som skapas av starka välfärdssamhällen. Att föräldrarna delar på ansvaret i hemmet är en förutsättning för att även kvinnor ska kunna delta fullt ut i yrkeslivet, vilket i sin tur är en förutsättning för ekonomiskt oberoende, trygghet vid arbetslöshet och inte minst en framtida pension.

Facket och arbetarrörelsen har alltid arbetat för bättre lön och arbetsvillkor, målmedvetet och envist, år efter år. SD har knappast alls uppmärksammat frågorna tidigare. Det är svårt att tro att de verkligen menar allvar när de nu vill framställa sig som kvinnornas och välfärdens försvarare. Snarare vill de ta röster från både höger och vänster, för samtidigt som de kastar åt Kommunals medlemmar vissa morötter matar de småföretagare och andra grupper i samhället med andra. SD:s politik är summan av förslagen, och de visar sig ofta att dessa faktiskt motverkar varandra.

Kommunals medlemmar behöver en finansierad och seriös politik för att åstadkomma förbättringar. SD levererar populistiska dimridåer som endast syftar till att dölja att partiets enda hjärtefråga är att minska invandringen.

Innehåll

Sammanfattning.....	1
Hur ska Kommunal agera?	4
Ideologisk grundsyn.....	6
Vad är socialkonservatism?	6
Vad innebär det att SD är högerpopulister?	7
Vad menar de med folkhem?	8
SD och facket.....	9
Faktaruta: SD:s stöd i LO-förbunden	10
SD:s syn på jämställdhet.....	11
En kamp mot jämställdhet	12
Kvinnor framställs som offer	14
Faktaruta: Kvinnor i SD	16
SD:s syn på familjen.....	16
SD:s syn på välfärd.....	16
Ett skattsänkarparti	18
Insatser för barn och äldre ställs mot invandring	19
SD:s politik i praktiken	21
Rätt till heltid	21
SD är sist på bollen	22
Ta bort de delade turerna	23
Tveksam finansiering.....	24
Kovändning om vinster i välfärden.....	25
SD i riksdagspolitiken.....	27
Faktaruta: SD i riksdagen.....	27
Välfärdsfrågorna i riksdagspolitiken.....	27

Tar SD riksdagsarbetet på allvar?	30
SD i kommunpolitiken	30
Faktaruta: SD i kommunpolitiken.....	31
Välfärd och jämställdhet i kommunpolitiken.....	31
Vinster i välfärden i kommunerna.....	33
Tre exempel.....	34
Borlänge	34
Faktaruta: Borlänge.....	34
En turbulent SD-avdelning.....	34
Vad har SD åstadkommit i Borlänge?.....	36
Söderhamn	37
Faktaruta: Söderhamn.....	37
Tveksamma affärer kring SD i Söderhamn	38
Vad har SD åstadkommit i Söderhamn?.....	39
Eskilstuna.....	39
Faktaruta: Eskilstuna	39
En välorganiserad SD-avdelning	40
Vad har SD åstadkommit i Eskilstuna?	40
SD i landstingen	43
Välfärd och jämställdhet i landstingen?.....	43
Faktaruta: SD i landstingen.....	44
SD i Region Skåne	45
SD:s regionråd har ordet	46
Källor – ett urval	47

Hur ska Kommunal agera?

Sverigedemokraterna är ett parti som arbetar mot jämställdhet mellan könen. Detta är lika viktigt att lyfta fram som att partiet motsätter sig invandring. Resultatet är en politik som inte står för allas lika värde och rättigheter.

Konsekvensen för kvinnor om SD som parti fick större inflytande vore väsentligt sämre villkor. Antifeminismen är en kärnfråga för SD, men något som ganska sällan lyfts fram i debatten. Facket kan göra en viktig insats för att ge frågan en större plats.

SD har ett allt starkare stöd för sin invandringsfientliga politik. Sådana värderingar har ökat i befolkningen som helhet på senare tid (efter att dessförinnan han minskat under en lång följd av år). Den nuvarande situationen med allt större flyktigmottagande har ställt kommunerna inför en svår utmaning, vilket påverkar attityder inte minst inom grupper som själva upplever att de har en svag ställning på arbetsmarknaden. Risker finns för ett ökat syndabockstänkande.

Jämställdhetsfrågor är mindre kontroversiella. Det finns bred uppslutning bakom tanken att det ska vara lika villkor oavsett kön, även om många värjer sig för konkreta åtgärder som kvotering. LO-kollektivets män är något mer skeptiska än män i allmänhet, och det gäller även de yngre och i synnerhet de som bor i landsbygd.ⁱⁱ Men allt fler män, generellt, tar föräldraledigt. Det skedde en fördubbling av den andel dagar som männen tar ut av föräldraförsäkringen åren 2010–2014. Det innebär visserligen att männen fortfarande bara tar ut var fjärde dag, men skillnaden är ändå påtaglig jämfört med 1985 då kvinnorna tog ut hela 94 procent av dagarna.

Utvecklingen är ett direkt resultat av förändrad lagstiftning mot en mer individualiserad försäkring. Försäkringskassan spår en fortsatt ökning i takt med att allt fler män får klart för sig att de inte förlorar ekonomiskt på att vara hemma. Kommunals medlemmar behöver få information om SD:s antifeministiska förslag om att försöka återgå till hur det var tidigare, och vilka konsekvenser det skulle få för svenska familjer och kvinnors ställning på arbetsmarknaden.ⁱⁱⁱ

Ett annat viktigt område att fokusera på är SD:s inställning till välfärdssektorn. SD sprider vilseledande information om att partiet står för förbättringar i välfärdssektorn som rätt till heltid och delade turer. SD har lånat en rad förslag, formuleringar och konkreta faktauppgifter från facket, bland annat från Kommunal. Det finns förstås risk för att Kommunals medlemmar tror att SD menar allvar med dessa löften. Därför är det viktigt att nå ut med information om de riktiga förhållandena: SD har inte tagit vallöften på allvar, och de har inte drivit den politik de lovat att satsa på.

SD:s väljare i kommunerna har sannolikt röstat på partiet centralt, ofta utan att reflektera över de lokala representanterna. SD har vuxit snabbt även i kommuner och regioner/landsting och har haft svårt att hitta tillräckligt många och lämpliga kandidater. De tre kommuner vi valt i rapporten hör till SD:s starkaste fästen norr om Blekinge och Skåne. Ändå tycks partiets ledamöter även här hålla en låg profil och inte uträtta särskilt mycket. En röst på SD kan ofta ses som en bortkastad röst.

Även om SD:s väljarkår har breddats jämfört med tidigare finns det fortfarande en stor grupp av SD:s mer traditionella väljare: manliga LO-medlemmar, lågutbildade, i glesbygd – eller åtminstone inte i större städer – och många har aldrig flyttat. I den här gruppen finns en stor besvikelse över vad politiken har levererat och inte sällan parerat med stor skepsis mot alla former av modernitet. De har en känsla av att inte längre vare önskade i det Sverige som håller på att växa fram. Det finns också en stor grupp kvinnor, som till exempel arbetar i välfärdssektorn, och som ser på tillvaron på ett likartat sätt.

Facket har en möjlighet att gå den här gruppen av väljare till mötes. De finns både bland anställda och arbetslösa, och de behöver bjudas in och mötas med respekt. SD har sällan möjlighet att leverera några förbättringar. Det har facket, och ibland tillsammans med arbetarpartierna.

Många människor känner inte igen det Sverige som håller på att växa fram, och de känner sig inte heller delaktiga. De fackligt aktiva har en viktig uppgift att tala med människor och berätta om vad

facket kan erbjuda, men också lyssna på människors berättelser. Det handlar om att formulera visioner och visa på en möjlig framtid.

De flesta som röstar med SD är inte rasister. De är missnöjda väljare som är besvikna på de traditionella partierna. Däremot är de ofta främlingsfientliga och fördomsfulla i sin inställning till människor från andra länder och kulturer.

Det går att ta avstånd från åsikter utan att fördöma personen som framför dem. En del råd finns att hämta i LO:s "Alla kan göra något"-projekt. Samtalet är en otroligt viktig hörnsten i en demokrati. Människor kan förändras i mötet med människor de har en relation till. Den som visar respekt och lyssnar har större möjligheter att nå fram med sin bild av verkligheten: att SD inte kommer att bygga det nya folkhemmet, men att det finns mycket att göra, till exempel via facket.

Ideologisk grundsyn

Vad är socialkonservatism?

SD undvek länge att tala om att partiet bekände sig till någon särskild ideologi. I politiska program i partiets tidiga historia talades om en "demokratisk nationell rörelse" eller "ett demokratiskt nationellt parti".

2007 kallades SD "ett demokratiskt, Sverigevänligt parti" som idémässigt låtit sig "inspireras av såväl det förra sekelskiftets svenska nationalkonservatism som delar av den socialdemokratiska folkhemstanken" med syftet att "kombinera principen om grundläggande social rättvisa med traditionella värdekonservativa idéer."^{iv}

För några år sedan började SD:s företrädare beskriva partiet som "*ett socialkonservativt parti med nationalistisk grundsyn*". Detta är ett krångligare sätt att säga att partiet är både konservativt, vilket i SD:s fall betyder att partiet är nostalgiskt tillbakablickande och inriktat på att bevara traditioner, men också inriktat på sociala förbättringar för den egna nationens arbetande befolkningen.

SD har som andra liknande partier ofta velat framställa det som om att de varken är höger eller vänster. Det här får ses som ett medgivande att det är till höger det ska placeras (vilket partiet ibland förnekat). Men samtidigt, och det är viktigt att se, vänder SD sig mot den andra stora, och numera dominerande, högerideologin: liberalismen.

I begreppet liberalism lägger SD mycket av det som förknippas med det moderna samhället: sekularisering, en uppluckring av gamla normer och värderingar, hög invandring och moderna former av familjekonstellationer. Sådär skriver Jimmie Åkesson i sin bok *Satis Polito*:

"Vi vill helt enkelt inte ha det splittrade, segregerade – själlösa – samhälle, som det socialliberala samhället skapat åt oss."

Begreppet socialkonservatism är ingenting som SD hittat på. Det har rötter i det sena 1800-talet, och var ett försök att modernisera högern inför den tidens utmaningar. En av de mer framträdande

namnen i sammanhanget var Otto von Bismarck, Tysklands rikskansler åren 1871–1890, som drev igenom sociala reformer som kan ses som en föregångare till välfärdsstaten. Tyskland införde till exempel ett pensionssystem.⁹ Avsikten var att skapa ett välfärdssystem som inte var så radikalt att det skulle ratas av de konservativa partierna, men ändå innebära så kännbara förbättringar att de skulle dra undan mattan för socialisterna.

Den socialkonservativa högern menade att om arbetarklassen får rösta och får det lite bättre kommer samhället bli stabilare med färre konflikter. Samtidigt fanns ett antifackligt drag. Det viktiga var uppslutningen kring nationens intressen, och därmed sågs facklig kamp som splittrande och destruktiv. Arbetarna skulle alltså vara nöjda med vad de fick.

Ett modernare uttrycks som ibland används för att beskriva vad den här typen av partier står för är välfärdschauvinism: partierna är för välfärd och höga skatteuttag (även om SD tycker att skattetrycket ska vara lägre än det är idag). Men tillgången på välfärd ska begränsas för vissa grupper, framför allt för nyanlända och papperslösa.

Vad innebär det att SD är högerpopulister?

SD hör till en spretig grupp av partier som forskarna brukar kalla högerpopulistiska. Dessa finns över hela Europa och de kan se lite olika ut från land till land. Många av de andra partierna började som regionala partier, har rötter i skatteprotester eller landsbygdspartier men har med åren blivit mer främlingsfientliga. SD:s bakgrund i en rörelse med mer nazistiska och fascistiska förtecken är inte lika vanlig. SD påminner idag mycket om Sannfinländarna och Fremskrittspartiet som sitter i regeringarna i två av våra nordiska grannländer. Men framför liknar de Dansk Folkeparti, som tackade nej att sitta i den danska regeringen 2015.

Det finns några viktiga punkter som förenar de högerpopulistiska partierna:

- 1) De är höger i betydelsen konservativa, alltså att de vill bevara traditionella värderingar både i samhället och i det privata, familjerna.
- 2) De är nationalister
- 3) De är invandringsfientliga och ofta kritiska även till olika nationella minoriteter som romer.
- 4) De är populisterna – alltså framställer de sig som folkets representanter mot etablissemangen.
- 5) De framstår som auktoritära, vilket förutom att de är starkt styrda av sina ledare märks bland annat på ständiga krav på ökade resurser till polis och försvar och hårda tag mot brottslighet (inte minst den som invandrare står för).

Vissa av partierna står för en mer typisk nyliberal lågskattepolitik på det ekonomiska området, medan andra ligger något längre åt vänster i ekonomiska frågor. Samtidigt som kärnfamiljen lyfts fram som ideal agerar partierna konsekvent mot andra samlevnadsformer som samkönade äktenskap, och rätt för samkönade par eller ensamstående föräldrar att adoptera. De vill också ofta försämra möjligheterna att få abort.

Högerpopulistiska partier bygger i hög grad sin politik på förenklingar och en ovilja att anpassa sig till praktiska realiteter som ekonomi och internationella överenskommelser, till exempel kring flyktingfrågan. Detta underlättar för dåligt underbyggda utspel som ibland kan få stor spridning. Via

SD vill gärna framstå som det enda alternativet till den rådande politiken. Bilden publicerades på en SD-sida på Facebook efter Decemberöverenskommelsen 2014.

Twitter och liknande medier liksom allehanda bloggar kan partiet få ut ett budskap som ofta sprids av personer utan direkt koppling till SD.

De är designade för en tid där medier, inte minst nya sociala medier, har en stor betydelse och där nyhetsförmedlingen är snabb och fragmentarisk.

Partierna kan dra nytta av att de är centrerade kring några få personer som profileras hårt, och att de är så toppstyrda gör att de kan vara flexibla att haka på trender och debatter på ett sätt som är svårare i mer

folkrörelseorienterade partier.

Högerpopulistiska partier formulerar enkla slagkraftiga åsikter som påstås utmana etablissemangen. Trots att de säger sig tala för folket är partierna ofta toppstyrda och ha en svag intern demokrati. De framställer sig som det enda alternativet till en förändring, och utmanar resten av partierna som maktfullkomliga och mer intresserade av sina positioner än verkliga politiska förändringar.

Populistiska partier har en tendens att snabbt och ofta byta uppfattningar i frågor som inte är centrala för partierna, och att sälja in budskap till väljarna som de bedömer kommer att ge mest respons. Det finns därför anledning att granska SD:s förslag på områden som berör Kommunals medlemmar för att kunna visa på konsekvenserna.

Vad menar de med folkhem?

Högerpopulistiska partier blickar nostalgiskt tillbaka på ett gyllene förflutet. SD har ofta lyft fram det långa socialdemokratiska maktinnehavet, och talat varmt om så väl folkhemmet som socialdemokratiska ledare som Tage Erlander och Per Albin Hansson. Men Per Albin Hansson såg folkhemmet som ett tryggt välfärdssamhälle med minskade klassklyftor. I SD:s version handlar folkhemmet inte om jämlikhet utan om en gemenskap byggt på etnisk och kulturell likhet.

I SD:s principprogram 2005–2011 står följande:

”Den viktigaste faktorn i ett tryggt, harmoniskt och solidariskt samhälle är den gemensamma identiteten, vilken i sin tur förutsätter en hög grad av etnisk och kulturell likhet bland befolkningen. Den nationalistiska principen bygger på idén om nationalstaten, att statens territoriella gränser ska överensstämma med de befolkningsmässiga gränserna. I sin ideala form är alltså ett sådant samhälle befolkningsmässigt homogent.”

När SD talar om folkhemmet är det just den här gemensamma identiteten de menar, alltså inte ett mer klassutjämnat samhälle av det slag Per Albin Hansson avsåg. Begreppet är lånat av tidigare högerideologer, inte av Socialdemokraterna.

Att folkhem står i skarp motsättning till vänsterideologi framgår klart av ett uttalande av Jimmie Åkesson från 2013 där han hävdar att den utförsbacken som SD anser att Sverige befinner sig i inleddes kring det för vänsterkrafterna så legendariska året 1968:

”Folkhemstanken är något som verkligen tilltalar mig, det känns som alla gett upp den. Jag förstår inte att socialdemokratin gjort det. Kärnan i folkhemstanken är sammanhållning, att vi bygger något tillsammans. /.../ Nu har det svenska samhället splittrats genom internationaliseringen, genom att marxister och liberaler tagit över och övergett den socialkonservatism som genomsyrade alla partier före 1968.”^{vi}

SD och facket

SD vill gärna lyfta fram den svenska modellen av samförstånd och förhandling mellan parterna som något särskilt svenskt som är en del av vår nationella kultur, och därför värt att bevara. I det senaste principprogrammet talas om att både facket och arbetsgivarorganisationerna behövs och fyller en viktig samhällsfunktion. Det sägs också att de inte alltid har motstridiga intressen, vilket förstås är

självklarheter. SD vill gärna vara ett parti för både svenska företag och för de anställda, men i valet mellan vilka som är viktigast tenderar SD att oftare få en slagsida åt arbetsgivarnas krav.

Det som lockar SD med den svenska modellen, förutom att den framhålls som just svensk, är tanken om att radera ut konfliktlinjer och skapa en nationell samling för landets bästa. Det finns en påtaglig ovilja att förstå fackets villkor. Den svenska modellen handlar visserligen om samverkan med arbetsgivarna för att avtalsvägen åstadkomma förbättringar. Men för att kunna sätta kraft bakom kraven måste facket också ha tillgång till stridsåtgärder när förhandlingarna inte ger önskade resultat.

2006 antog SD ett rent antifackligt principprogram där det slogs fast att facket fått ”alltför stort inflytande”. 2012 motionerade

Mattias Karlsson och Erik Almqvist i riksdagen om att slopa 1 maj, vilket får ses som en markering mot arbetarrörelsen.^{vii} Nuvarande andre vice talman i riksdagen, tidigare partisekreteraren, Björn Söder, skrev 2007 på sin blogg:

”Allt fler av de svenska arbetarna inser att varken fackförbunden eller sossepartiet arbetar för deras intressen.”^{viii}

Samma år sa SD:s dåvarande arbetsmarknadspolitiska talesperson Per Björklund att fackets inflytande bör försvagas, liksom MBL och LAS. Han hävdade dessutom att det finns problem med

svenska modellen.”^{xi}

fackföreningarnas strejkrätt. Men i övrigt uppmärksammades intervjun framför allt för att Björklund verkade så dåligt insatt.

”Klassamhället, vi har inte funderat över det, vi tänker inte i de banorna. Klass är inget vi funderat över, att generellt säga att det finns en motsättning mellan arbete och kapital, det gör jag inte. Det är mer en ideologisk fundering, och sådana ägnar jag mig inte särskilt mycket åt.”^{ix}

2008 förklarade Jimmie Åkesson att partiet planerat att göra ”en liten vänstersväng” i arbetsmarknadspolitiska frågor.^x Nu fanns plötsligt en mer positiv inställning till LAS och MBL, och Per Björklund förklarade:

”Vi står upp för fackföreningsrörelsen, för kollektivavtalen och den

Men ”vänstersvängen” blev inte särskilt långvarig. SD:s nuvarande ståndpunkt är att utöka undantagen i LAS, och hänvisar till att det finns en större rörlighet på arbetsmarknaden idag:

”Dagens undantag är helt enkelt för små och leder till att framförallt ungdomar diskrimineras genom ’sist in- först ut’-systemet. Arbetsgivare kan enkelt reglera storleken på sin personalstyrka men det är svårt att reglera sammansättningen på personalstyrkan. Dagens turordningsregler medger två undantag, Sverigedemokraterna menar att undantagen bör utökas till fem.”^{xii}

SD har även velat förbjuda stridsåtgärder mot företag där facket inte har några medlemmar.^{xiii}

Men om det handlar om att sätta åt utländska företag kan SD till och med agera protektionistiskt. Det viktiga är ju nationen. Därför röstade faktiskt SD med de rödgröna partierna 2011 som ville riva upp en del av de beslut som drivits igenom av de borgerliga partierna den så kallade Laval-affären (alltså när facket inledde en blockad mot ett lettiskt företag som vägrat teckna kollektivavtal i Vaxholm).

Den gången var SD med på fackliga krav om att facket måste ha större möjligheter att kräva att utländsk arbetskraft ska ha samma villkor som svenska anställda. Men SD ville också se en maxgräns på tre månader för hur länge en arbetstagare ska kunna vara utstationerad i Sverige, och hävdade att det därefter ska gälla samma regler som för annan arbetskraftsinvandring. Exemplet kan illustrera hur lynnig SD:s politik kan vara på områden som inte hör till kärnfrågorna i partiprogrammet. Det visar också hur en fråga kan bli viktig om den går att koppla till partiets nationalistiska och främlingsfientliga agenda.

Faktaruta: SD:s stöd i LO-förbunden

Allt fler LO-medlemmar röstar på SD, men andelen skiljer sig mycket mellan olika LO-förbund. Kommunals medlemmar avviker inte så mycket från resten av väljarkåren, medan vissa mansdominerade förbund som Byggnads och Transport har en andel SD-väljare som ligger klart över genomsnittet.

I mars 2014 var SD näst största parti bland LO-medlemmar enligt en opinionsundersökning genomförd av LO. I juni 2015 hade Socialdemokraterna tappat 56 000 sympatisörer till SD sedan valet 2014. Under samma period har SD fått nästan 92 000 nya sympatisörer, varav det största tillskottet var väljare som tidigare röstat på Socialdemokraterna eller Moderaterna.^{xiv}

SD:s syn på jämställdhet

SD har egentligen aldrig haft någon jämställdhetspolitik. De förslag som partiet lagt som rör kvinnors situation har handlat om till exempel att sänka gränsen för abort, att kvinnor också ska få göra värnplikt, att återinföra möjligheten till sambeskattningen samt att höja vårdnadsbidraget så att en förälder kan stanna hemma med barnen. Flera av de förslag som SD lagt fram skulle innebära ett kraftigt steg tillbaks för jämställdheten.

SD-kvinnor i Almedalen 2015. Foto: Anna-Lena Lodenius

SD anser att det finns olikheter mellan könen som är omöjliga att överbrygga. Dessa handlar, enligt partiet, både om biologi och kulturella mönster. I SD:s senaste principprogram, som antogs 2011 (motsvarar närmast andra partiers partiprogram), kan man läsa följande:

”...det (är) Sverigedemokraternas uppfattning att det existerar medfödda skillnader mellan de flesta män och de flesta kvinnor som går bortom det som kan observeras med blotta ögat. Vi är också av den uppfattningen att de manliga och kvinnliga egenskaperna i många fall kompletterar varandra och av bland annat den orsaken anser vi att alla barn bör ha rätt till både en mor och en far i sitt liv.”

SD tycker inte att samhället ska försöka påverka sådana kulturella mönster, inte ens om de ger uppenbara nackdelar för det ena könet. Alltså ser egentligen inte SD det som något problem att män och kvinnor tjänar olika mycket, att kvinnor dubbelarbetar eller att arbetsmarknaden är könssegregerad. Åtminstone inte så länge det

kan tolkas som ett resultat av naturligare val, alltså frivilliga val utifrån våra naturliga biologiska förutsättningar.

”Vår uppfattning är att det är helt upp till individen att välja sin egen väg i livet. Vi förespråkar en formell jämställdhet där varken kvinnor eller män skall särbehandlas på basis av sin könstillhörighet. Om detta sedan skulle visa sig leda till att män och kvinnor inte gör allting på samma sätt, i exakt samma utsträckning, så betraktar vi inte det som problematiskt.” (Ur SD:s jämställdhetspolitiska program)

Att kvinnor utför mer av det obetalda arbetet ses som något som måste lösas i familjen, och därmed ingenting som staten ska lägga sig i. Det är upp till den enskilda kvinnan att säga ifrån. Att det finns färre kvinnor på höga poster i samhället är inte heller något som SD anser att politiken ska lägga sig i, och partiet motsätter sig alla former av kvotering.

”Kvinnor kanske vill göra andra val, då ska de få göra det”, sa SD-kvinnors ordförande riksdagsledamoten Carina Herrstedt till Expressen i juli 2013.

SD: arbetsmarknadspolitiska talesperson Sven Olof Sällström skriver i riksdagsmotionen ”En jämställd arbetsmarknad” att det inte går att koppla ihop livsvalen med könsroller.

”Vi baserar vår jämställdhetspolitik på sunt förnuft och vetenskap. Vår politik tar sin utgångspunkt i hur män och kvinnor är, inte hur de borde vara”.^{xv}

Enligt SD bestäms livssituationer för kvinnor helt utifrån kvinnors egna livsval och beror inte på samhällsstrukturer och att kvinnor förtrycks i samhället. Sven Olof Sällström fortsätter i samma motion med att förklara:

”Det finns inga belägg för en lönediskriminering på arbetsmarknaden /.../ Skillnader mellan kvinnors och mäns lön beror på att kvinnor väljer låglöneyrken. Det leder till löneskillnader på arbetsmarknaden samt en överrepresentation av män i bolagsstyrelser, något som dock inte kan förklaras utifrån diskriminering utan de olika livsval som män och kvinnor gör.”

I sitt sommartal i Sölvesborg 2011 tog Jimmie Åkesson de föräldrar som väljer att vara hemma med sina barn i försvar, och propagerade mot individualiserad föräldraförsäkring. Men framför allt målade han upp ett hot från de ”socialliberala krafter” som han menar hotar människors fria val, och ställer på populistiskt vis eliten mot det vanliga sunda folket som instinktivt uppfattar vad som är . Jimmie Åkesson hävdade att jämställdhetsfrågan ”kapats av det socialliberala etablissemangen”.

”Jag beklagar att den borgerliga regeringen har valt att bygga vidare på den verklighetsfrånvända, vänsterorienterade och radikalfeministiska jämställdhetspolitik som lanserades av tidigare vänsterregeringar.”

Enligt Åkesson hade ”genusvännerna” fått med sig ”liberalerna och resten av det socialliberala etablissemangen i skapandet av nya koder, strukturer och konstruktioner som barn och familjer ska tvingas in i.” Han tyckte sig se hur gamla normer byttes mot nya:

”En stor skillnad är dock att de normer som fanns förut växt fram naturligt ur vårt leverne under hundratals år. /.../Det som sker nu, däremot, är en i högsta grad medveten, politisk strävan och vi måste ställa oss frågan: Vad är egentligen värst? I det ena fallet har vi normer som växt fram baserat på folks vanor. I det andra har vi normer som eliten bestämt åt oss.”

En kamp mot jämställdhet

SD har under långa perioder saknat en separat kvinnoorganisation. 2007 startade ett löst kvinnoätverk som efter inträdet i riksdagen 2010, och möjligheterna till stöd för en fristående kvinnoorganisation, permanentades. I SD-kvinnor fördjupas den särartsfeminism som partiet står för. SD-riksdagskvinnan Sara-Lena Bjälkö anser att ”män inte ska klassas som värdelösa om de inte vill

vara med på barnens förlossning eller vara pappalediga”. Sådär sa hon i ett anförande i Almedalen 2012:

”Sedan historiens gryning har människan överlevt tack vare att män och kvinnor behövt varandra. Inte bara för kärleksbehov och fortplantning, utan för att överleva i vardagen. Män har jagat, försvarat och expanderat. Kvinnor har fött barn, tagit hand om männen och barnen och lagat maten. Män har lättare att lösa tekniska och logiska problem, kvinnor har lättare att lära barnen språket och ge sociala förmågor.”^{xvi}

När riksdagskvinnan Paula Bieler, som själv har invandrarbakgrund, tillträdde på posten som partiets jämställdhetspolitiska talesperson 2014 sa hon:

”Jag är fullständigt övertygad om att rent evolutionärt så har kvinnor en större tendens att söka sig till omsorgsbranscher och mer känslomässiga argument. Män är mer rationella och har mer jägarinstinkter.”^{xvii}

SD-kvinnor har ägnat stor kraft åt att konfrontera de som ser sig som feminister. Partiets ledande kvinnor talar ofta om rätten att bejaka könsskillnader. Själva säger de sig ha gjort ett fritt val när de inordnat sig i en snävare mer traditionell kvinnoroll. SD talar mycket om att hitta en ”balans”, ett kodord för att inte agitera för mer jämställdhet utan låta människor sköta sitt privatliv utan att samhället blandar sig i. Av samma skäl är SD motståndare till kvotering.

Den första fråga som SD-kvinnor fokuserade på efter den senaste nystarten 2010 var att sänka gränsen för aborter, en gammal fråga i SD:s historia. Ett annat tidigt krav var att avskaffa den internationella kvinnodagen, vilket är en märklig fråga att driva eftersom den är inrättad av FN som en av mängder av datum som används för att lyfta olika frågor, och knappast något som vi på nationell nivå har något inflytande över. Dessutom är den i hög grad frivillig. Uppenbarligen ser SD bara förekomsten av något sådant som en särskild dag för att uppmärksamma kvinnors situation i världen som en ren provokation.

SD-kvinnor har också krävt krafttag mot könskvotering och genuspedagogik. SD-kvinnor gör alltså gemensam sak med partiet och vänder sig starkt emot både att det forskas kring skillnader i villkor mellan könen, och att det görs aktiv politik för att minska könsklyftorna. SD vill stoppa stöd till genusforskningen, och har agerat mot olika former av jämställdhetsbonus som till exempel den som ges till föräldrar som delar lika på föräldraförsäkringen.

Så här sa Paula Bieler i en riksdagsdebatt om jämställdhet och diskriminering i mars 2015:

”Jag har ofta sagt och brukar ofta poängtera att det för mig som kvinna finns två angreppspunkter och två anklagelser som är de mest förolämpande jag vet. Den ena är att jag har tagit sängvägen till mina positioner, vilket tyvärr alldeles för många kvinnor i offentligheten får höra. Den andra är att jag skulle vara inkvoterad, alltså att jag endast är där jag är på grund av att jag är kvinna och inte på grund av att jag är kompetent.”

Ofta framstår SD-kvinnorna som obegripligt omedvetna. Carina Herrstedt, riksdagskvinna och ordförande i SD-kvinnor, fick en gång frågan: ”Men om alla företagsledning består av män och alla valberedningar består av män som anställer och rekryterar män, då pågår en kvotering redan i dag?”.¹³

Hon svarade då: "Jag skulle inte vilja påstå att det pågår en kvotering. Utan det har ju snarast bara blivit som det har blivit."^{xviii}

Riksdagsledamoten Hanna Wigh, som också sitter i partistyrelsen, har kallat genuspedagogik för "övergrepp mot barns identitet". En återkommande formulering i SD är att peka på hur experterna är avskilda från folket som påstås ha en naturlig syn på könsroller. I ett debattinlägg på SVT Debatts hemsida i november 2013 skrev tre kvinnor i SD-kvinnors ledning:

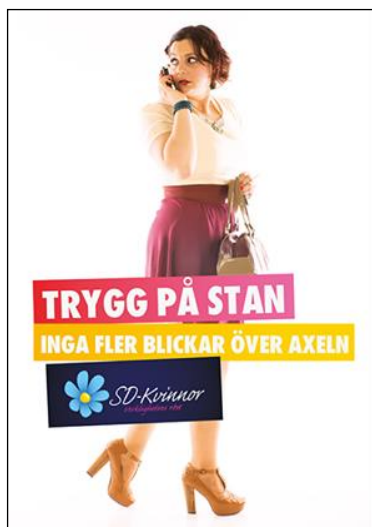
"Begreppet 'könsmaktsordning' fungerar säkert bra på universitetet – men vi i Sverigedemokraterna inriktar oss istället på att lösa verklighetens problem."

Att feminism och genusforskning handlar just om att försöka lösa kvinnors verkliga problem är något som inte verkar ha slagit SD:s företrädare in.

Enligt SD-kvinnor har jämställdhetsarbetet "gått över styr". Så här sa Therese Borg, som sitter i SD:s partistyrelse och är aktiv i SD-kvinnor, i en intervju i tidningen Nöjesguiden 2013:

"Det vi menar är att man kommit att sträva efter likriktning istället för acceptans för olikheter. Det sker ett skuldbeläggande av de som uppför sig 'typiskt' manligt eller kvinnligt, det ges hela tiden signaler om att man måste uppföra sig omanligt och okvinnligt för att vara accepterad."^{xix}

Kvinnor framställs som offer

Riksdagskvinnan Paula Bieler, SD:s jämställdhetspolitiska talesperson, i en kampanj från SD-kvinnor 2014.

I SD:s propaganda framställs kvinnor ofta som värnlösa offer som måste skyddas från att utsättas för våld och andra slags brott. I ett debattinlägg i partitidningen SD-kuriren i februari 2014 skriver SD-kvinnorna:

"Flera av oss går hem med mobilen i handen och med larm och skyddsspray i väskan. Vi får lära oss att gå med bestämda steg för att utstråla självsäkerhet eftersom risken för överfall anses vara mindre då. Unga tjejer övas på att säga nej och lär sig tekniker för att få män att falla ihop."

Uttalandet kom i samband med en kampanj som lanserades i slutskedet av valrörelsen 2014 och som handlade om bättre

trygghet för kvinnor samt färre hot och överfall. Ett åtgärdsprogram lades fram under parollen "Samhällets ansvar, inte ditt". Problemet för kvinnor är inte de svenska männen utan de som kommer från andra länder. Det största hotet för kvinnor

är islam, enligt SD. I SD:s värld likställs all islam med den allra mest radikala och militanta jihadismen, vilket är djupt orättvist och ett hån mot alla vanliga fredliga muslimer, som självklart utgör den stora majoriteten av alla världens muslimer.

SD har genomfört kampanjer mot våldtäkter, och i dessa framhålls det som något som framför allt utländska män utsätter svenska kvinnor för. Strax innan valet 2010 släpptes rapporten "Dags att tala klarspråk om våldtäkterna", och i texten kopplas våldtäkter till kultur. Vissa specifika länder som Irak lyfts fram. Enligt SD:s resonemang har Sverige drabbats av en våg av våldtäkter eftersom vi tagit emot så många invandrare från i synnerhet muslimska länder.

Jämställdhet i SD:s version handlar alltså om att göra gemensam sak med svenska män och agera mot en kvinnosyn som finns i andra kulturer. SD vill fylla begrepp som kvinnofrid och kamp mot hedersvåld med sin egen politiska dimension. Att bekämpa våldet är en fråga som nog många, män som kvinnor, kan ta till sig. Att stödja kvinnojourer, skärpa besöksförbudet för misshandlade kvinnor och se till att våldsverkare får kännbara straff är helt klart legitima krav. Att påstå att problemen kan reduceras till invandrare, och i synnerhet då muslimer, är ohederligt och osant.

Det är anmärkningsvärt att det parti som bryr sig minst om kvinnors rättigheter är så angeläget att lyfta en jämställdhetsaspekt i sin kritik andra länder och kulturer. Sådär skrev SD när partiet gjorde en genomgång av samtliga våldtäktsdomar under 2009 i jakt på etniska och kulturella mönster:

"Den mest sannolika förklaringen till överrepresentationen (av förövare av våldtäkter med utländsk bakgrund, min anm.) är nog ändå att synen på våldtäkt och kvinnors rättigheter varierar mycket kraftigt mellan olika kulturer. Det framstår som osannolikt att det skulle vara en ren slump att de länder där förtrycket mot kvinnor är som störst, där vissa former av våldtäkt är lagligt och där ansvaret för våldtäkten ofta läggs på kvinnan, också är de nationaliteter som är kraftigast överrepresenterade bland våldtäktsmännen i Sverige."

SD:s lösning är att man avsätter en miljard till kampen mot våldtäkterna, och då i synnerhet de som sker av kulturella skäl. Sverigedemokraternas vice ordförande i Karlskrona Michael Hess har skrivit på Facebook att "våldtäkt är djupt rotat i islamsk kultur". SD:s tidigare stabschef, numera riksdagsman, Linus Bylund ansåg inte att ett sådant uttalande gick emot partiets nolltolerans mot rasism. Han förklarade i en intervju 2014 att "det står i Koranen att våldtäkt kan användas mot kvinnor som varit otrogna. Det är en muslimsk straffmetod", och menade att detta var ren fakta och inte rasism. Jan Hjärpe, känd islamexpert, svarade att det inte står någonting sådant i Koranen.^{xx}

Finns det då några belägg för en koppling mellan just muslimer och våldtäkter? Faktum är att det är tveksam om man ens kan säga att våldtäkterna ökat de senaste femton åren. Experter på brottsstatistik menar att skälet att siffrorna är högre rent statistiskt är att skamstämpeln minskat och att fler numera vågar anmäla till polisen. Brottsstatistiken är inte uppdelad på personers religion så det är svårt att veta något bestämt om ifall den gruppen avviker från personer från andra religioner. Men vi har alltså inte fler våldtäkter, trots att fler muslimer numera är bofasta i Sverige.

Muslimska kvinnor beskrivs i hög grad som offer för samma våld som de anser att svenskfödda kvinnor utsätts för. De framställs också i hög grad som barnaföderskor. Kent Ekeröth har skrivit mycket om det han kallar för "muslimsk demografi", vilket betyder att han tror att muslimer går in för att skaffa sig många barn som en strategi för att sprida islam i Sverige. Samma tanke framfördes i SD:s valfilm 2010 när kvinnor i burka med barnvagnar tävlade med en äldre kvinna med rullator om att komma först.

Faktaruta: Kvinnor i SD

SD-kvinnor ser som en av sina huvuduppgifter att få fler kvinnor att våga engagera sig i SD, men vill också bidra till att fler kvinnor avancerar i partiet. Hittills har de lyckats dåligt, i november 2015 var 5 av partiets 21 ledamöter i partistyrelsen kvinnor.

Av partiets 48 riksdagsledamöter är bara 11 kvinnor, vilket gör SD till det klart minst jämställda av alla partier i riksdagen. Det är också uppenbart att det är männen som hanterar de "hårda" frågorna som ekonomi och arbetsmarknad, medan kvinnorna i toppen har till exempel jämställdhetsfrågorna.

Kvinnliga SD-politiker tjänar i genomsnitt 75 procent av vad de manliga kollegorna tjänar. Enligt siffrorna, som är från 2012, låg SD på samma nivå som KD som delade bottenplatsen. Genomsnittet för övriga partier var 84 procent. Skillnaderna var minst i Socialdemokraterna och Miljöpartiet där kvinnor hade 90 procent av männens löner.^{xxi}

SD:s syn på familjen

I centrum för SD:s politik finns den heterosexuella kärnfamiljen som ses som samhällets minsta och viktigaste byggsten. Sådär står det i SD:s nuvarande principprogram:

"Familjen med sin omhändertagande, kulturförmedlande och fostrande roll är samhällets viktigaste och mest grundläggande gemenskap. Starka och trygga familjer är en nödvändig förutsättning för harmoniska samhällsförhållanden. /.../ Det är Sverigedemokraternas övertygelse att kärnfamiljen är den samlevnadsform som har bäst grundförutsättningar att ge barnen en stabil och trygg uppväxtmiljö."

Motståndet mot aborter är en fråga som fanns med från starten i SD 1988, och som fortfarande har en framträdande plats. SD pratar inte på samma sätt som nazister och öppna rasister om genetiska skillnader. Motståndet mot invandringen motiveras främst av kulturella och ekonomiska skäl, invandrare från andra kulturer anses inte passa in och uppges kosta samhället alltför mycket. Men det är tydligt att partiet vill att antalet etniska svenskar ska växa. Att det finns en ålderstrappa, alltså att allt fler äldre ska försörjas av allt färre i arbetsför ålder, har inte undgått SD. Men partiet anser att det är etniska svenskar som ska föda barn så att vi blir fler, inte invandrare.

Det står i SD:s program att barn helst ska ha två föräldrar, en mor och en far, och de ska helst biologiska. Därför vill inte partiet att ensamstående och samkönade par ska få adoptera eller inseminera. SD vill inte heller ha samkönade äktenskap.

SD anser att politiken måste stötta familjerna, men inte inkräkta på deras handlingsfrihet. Samhället ska bara ingripa om det finns uppenbara problem, som om föräldrarna sviker sina barn eller familjen faller sönder.

SD:s syn på välfärd

På senare år har SD lovat mängder av reformer och åtgärder för att underlätta för både de som arbetar i offentlig sektor och de som är beroende av välfärdstjänster. SD har gjort många utspel i frågor som rör Kommunals medlemmar, och ofta direkt kopierat inte bara statistik och undersökningar från facket utan även direkta ställningstaganden. Kommunals medlemmar kan självklart ha nytta av att alla partier driver frågor som kan förbättra deras arbetsvillkor. Men kan man tro på SD:s vilja att genomföra reella förbättringar? Vi har granskat några utspel och försökt ta reda på vad som hände efteråt.

SD har insett på senare år att om partiet ska växa måste det locka både kvinnor och män.

”Missnöjda män har företrätt partiet. De mjuka värdena har tyvärr fått stå tillbaka”, sa Jimmie Åkesson i en TT-intervju 2012.^{xxii}

I sitt sommartal i Almedalen 2013 bekände Jimmie Åkesson att partiet ofta uppfattats som inte särskilt relevanta i vanliga människors vardag. Han förklarade också att partiet visserligen beskrivit problem som finns inom olika välfärdssektorer. Men att partiet varit ”mindre bra på att adressera de som jobbar i välfärden, de som är själva förutsättningen för att det överhuvudtaget ska bli något av vård, omsorg och utbildning”.

Sommaren 2013 lovade SD en ”miljardsatsning” för att komma till rätta med en rad väl kända problem inom framför allt offentlig sektor som ofrivilliga deltider och delade turer. Lösningen, enligt SD, var att införa

riktade stimulansbidrag till kommuner och landsting.^{xxiii}

”Vi väljer välfärd” var titeln på valmanifestet inför valet 2014. Här fick invandringspolitiken stå tillbaka för mängder av förslag riktade mot äldre, familjer och barn: mer resurser till vården, fler händer i vården, förbättrade arbetsvillkor i offentlig sektor, höjd föräldrapenning men skrotning av ”pappamånader”, höjning av vårdnadsbidraget för att ge ”ökad valfrihet inom barnomsorgen”, ökat stöd till nattöppna dagis, slopande av pensionärsskatten, kraftig höjning av garantipensionerna, ökning gav stödet till trygghetsboenden, avskaffande av patientavgiften för alla över 85 år och mängder av andra skarpa förslag som inte liknade mycket av det väljarna tidigare hört.

Men Jimmie Åkesson betonade också att rätten till heltid blivit en viktig fråga i partiets valplattform.

”Detta förslag kan ses som ett led i arbetet att i ökad utsträckning visa att Sverigedemokraterna har en politik som även riktar sig till kvinnor.”^{xxiv}

Under sin sommarkampanj 2014 hånade SD-kvinnor andra som slåss för jämställdhet och menade att de i själva verket är ute efter att utplåna skillnaderna mellan könen:

”När andra kvinnoförbund endast lyfter så kallade kvinnofrågor väljer SD-kvinnor att lyfta blicken och se till ett mer balanserat samhälle i stort. **När andra fokuserar på att räkna hur många män respektive kvinnor som hittas i olika styrelser och på arbetsplatser väljer vi att förbättra arbetsvillkoren i de kvinnodominerade branscher som hamnat efter.** När andra

diskuterar hur vi bäst uppnår ett könsneutralt samhälle höjer vi rösten för ett samhälle där det som står i fokus är att du välkomnas och respekteras oavsett ditt kön. Vi väljer helt enkelt att verka utifrån den verklighet vi lever i, de problem vi vet att kvinnor känner av i sin vardag. Vi vill förbättra situationen för Sveriges kvinnor, och män, på riktigt.”(Min fetstil)

Texten väcker många frågor: Vad menar SD-kvinnorna med ett ”balanserat samhället”?

Finns det en motsättning mellan att ha fler kvinnor i olika styrelser och att förbättra arbetsvillkoren i kvinnodominerade branscher? Kan det inte i själva verket vara tvärtom, att fler kvinnor i toppen gör det lättare för vanliga anställda kvinnor att få gehör för sina frågor och att det tas beslut som gynnar kvinnor på arbetsmarknaden?

Många medlemmar i Kommunal, män som kvinnor, har en vardag som handlar om låga löner och dåliga arbetsvillkor. Så vad är det då som SD-kvinnor säger sig göra som inte andra gör? Helt klart är i alla fall att de saknar en insikt om att kvinnor i vissa lägen har en ännu mer utsatt situation än män.

För att lösa kvinnors problem krävs mer jämställdhet, att män och kvinnor delar lika på arbetet, både det betalda och det obetalda, i hemmet, och att ersättningen för arbete de utför är rättvis och inte olika beroende på kön. Det SD utlovar går alltså inte att åstadkomma utan att göra det som SD inte är intresserade av: att skapa mer jämställdhet.

SD ville anslå 5,9 miljarder per år under budgetperioden 2014–2018 för att stärka rätten till heltid inom den offentliga sektorn. SD-kvinnorna gav budgeten med beröm godkänt och talade särskilt om att den innefattade ”bättre villkor inom den kvinnodominerade vård- och omsorgsbranschen”.

”Genom statligt stimulansbidrag till kommuner och landsting för att möjliggöra fler heltidstjänster minskar antalet ofrivilliga deltidstjänster och ger avlastning genom fler händer i vården. Som en extra bonus ger det också möjlighet att minska antalet delade turer då resurser finns att låta arbetstid också användas till omsorg dagtid och möten med vårdtagarna. Detta ger i sin tur ett mervärde för såväl brukare som vårdgivare. En av de största stressfaktorerna inom omsorgsykten idag är känslan av att inte hinna ge den tid och det respektfulla bemötande som önskas.”^{xxv}

SD-kvinnorna tycktes inte medvetna, eller valde att tiga, om att SD gav med en hand och tog med en annan. Samtidigt som kommunerna skulle få riktade bidrag tänkte sig SD att ta bort betydligt större belopp via de kommunala utjämningspengarna. Det återkommer vi strax till. Det blev betydligt mindre pengar till kommunerna med SD:s förslag, inte mer som SD sa.

Ett skattsänkarparti

Det är inte ovanligt att populistiska partier har svårt att berätta exakt hur de ska genomföra sina förslag och hur finansieringen ser ut. De lever högt på att framställa sig som antietablissemangspartier. Så länge de befinner sig i opposition lovar de mer av allt åt alla, och angriper de andra partierna för att inte stå för någon förändring.

Ofta får de svårt om de hamnar i någon form av maktställning och måste visa att de kan leverera förbättringar. Väljarna blir ofta missnöjda eftersom de inte klarar av att leva upp till förväntningarna. Detta har hänt i både Norge och Finland där Fremskrittspartiet respektive Sannfinländarna regerar tillsammans med olika borgerliga partier. I båda fallen har det medfört att stödet rasat snabbt till nivåer långt under det senaste valresultatet som gjorde att partierna hamnade i regeringsställning.^{xxvi}

SD befinner sig fortfarande i en situation då de aldrig avkrävs ett ansvar för den politik de lägger fram. Det gör det betydligt enklare för partiet. Men också svårare för väljarna att se vad partiets politik egentligen innebär i praktiken.

Det dröjde innan SD presenterade mer genomarbetade dokument som slog fast partiets skattepolitik. I Sverigedemokraternas höstbudget 2013 står det att:

”Sverigedemokraterna står fria från såväl socialismens som liberalismens ekonomiska teorier och kan därför inta ett pragmatiskt och verklighetsanpassat förhållningssätt i ekonomiska frågor. Förutsatt att det kan gagna Sverige och dess medborgare är vi öppna för samtal, diskussioner och samarbeten med alla andra partier.”

SD vill både sänka skatterna och öka välfärden, de vill ha kakan och äta upp en. De har också en övertro på att allt kan lösas genom minskad invandring, och därför inte heller något motiv för att genomföra mer seriöst menade kalkyler. Men att lägga förslag handlar också om att visa att de kan finansieras. Frågan är också vad som är viktigast för SD, sänkta skatter eller välfärd? Det är i vart fall uppenbart att partiet hittills inte prioriterat välfärden.

Insatser för barn och äldre ställs mot invandring

En grupp som har funnit med länge i SD:s politiska dokument är omsorgen om de äldre. Även på senare år har Jimmie Åkesson och andra ledande sverigedemokrater har ofta lyft situationen för äldre i sina tal vid olika tillfällen, och då i regel genom att ställa de äldres utsatthet ställts mot hög invandring.

Ofta finns en starkt känslomässig appell i SD:s utspel om hur de äldre har det. I SVT:s partiledarutfrågning före valet 2014 hävdade Jimmie Åkesson att 15 000 äldre riskerade att dö av näringsbrist, vilket ställdes mot kostnader för asylinvandringen. Den forskare som genomfört den undersökning som Åkesson refererade till hävdade efteråt att orsaken inte var brist på resurser utan dålig kunskap och övermedicinering.^{xxvii}

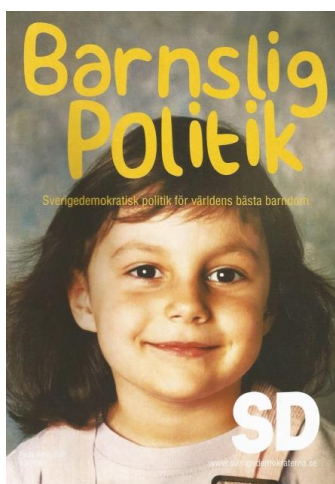
SD har ofta haft bilder på äldre i sitt valmaterial, och i synnerhet äldre missnöjda socialdemokrater utgör en viktig väljargrupp för partiet. Frågan om att sänka pensionärsskatten har ofta lyfts fram av SD. Under en av sina perioder som ekonomisk-politisk talespersonen sa Johnny Skalin:

”Om inte regeringen ställer upp på att pensionärerna ska ha samma skatt som löntagare så får den finna sig i att även i fortsättningen vara i minoritet.”^{xxviii}

Men att sänka pensionärsskatten är i grund och botten något som de flesta av partierna agerat för. KD och Moderaterna har drivit frågan och i valrörelsen 2010 lanserade Socialdemokraterna en kampanj mot vad som beskrevs som ”den absurda pensionärsbeskattningen”. Även

Alliansregeringen hade pensionärssatsningar som inkluderade skattetrycket för äldre.^{xxix} Som vi senare ska se visade det sig att SD inte heller röstade för sänkta skatter för pensionärer när det kom till kritan.

Om de äldre tidigare var huvudfrågan så har frågan om barnens situation lyfts fram på senare år som en viktig fråga för SD. I Almedalen 2015 lanserades ett barnpolitiskt program som kan ses som ett direkt svar på att Socialdemokraterna tidigare velat debattera åtgärder mot barnfattigdom. I SD:s barnpolitiska program ägnas dock inte mycket utrymme åt insatser för att stärka de ekonomiskt och socialt mest utsatta barnen. SD förutsätter att alla barn har en välfungerande och ekonomiskt solid familj.

SD refererar i sitt program till tidigare kända fakta om att 230 000 barn lever i familjer som har svårt att klara sin ekonomi. Men de förslag som läggs fram handlar om alla barnfamiljer: högre föräldrapenning och bostadsbidrag. Därtill vill SD lyfta vårdnadsbidraget som hittills varit en angelägenhet för ett antal privilegierade familjer där den ena föräldern egentligen har råd att försörja den andra. SD vill höja ersättningen i vårdnadsbidraget från 3 000 till 6 000 kronor i månaden och göra det obligatoriskt för samtliga kommuner att införa möjligheten. Men inte heller med denna höjning räcker bidraget för familjer med låga inkomster, och i synnerhet inte för en ensamstående förälder.

Det barnpolitiska programmet är illustrerat med barnbilder på centrala SD-ledare. På framsidan Paula Bieler. Nedre bilden, överst t v Jimmie Åkesson, t h Carina Herrstedt, nere t v Mattias Karlsson och t h Richard Jomshof.

I det barnpolitiska programmet, som illustrerades med suddiga barnbilder ur partiledningens privata fotoalbum (bland annat en bild på Jimmie Åkesson som tomte), återkommer många av SD:s kärnfrågor som motstånd mot jämställdhetsbonus och kvoterad föräldraförsäkring och som sagt en ökning av vårdnadsbidraget. Förslaget om att ge juridiskt stöd för ofödda lyfts i det här sammanhanget fram som viktigt i fall då gravida kvinnor utsätts för våld, eftersom gärningsmannen kan dömas för våld mot två offer, inte ett.

Som en förlängning på detta förslag lade Louise Erixon, som sitter i styrelsen för SD i Sölvesborg och är förlovad med Jimmie Åkesson, en motion till SD:s landsdagar i november 2015 om att göra det möjligt att tvångsomhänderta gravida kvinnor som missbrukar tobak, alkohol eller narkotika. Louise Erixon meddelade själv i samband med landsdagarna att hon ser sin motion som ytterligare ett sätt att lyfta fram den principiella ståndpunkten att även ofödda barn kan vara brottsoffer.^{xxx}

Till de kontroversiella inslagen i programmet hör att upprätta ett offentligt register över var dömda pedofiler som anses ha hög återfallsrisk bosätter sig efter frigivningen. Det överensstämmer knappast med svensk rättstradition. Det finns också ett förslag om att avsätta mer resurser till särbegåvade barn, alltså barn med en högre IQ.

Som vi snart ska återkomma till har inte SD heller röstat för lagförslag för att förbättra barnens villkor sedan partiet kom in i riksdagen. Partiet har varit påtagligt ointresserade av åtgärder mot till exempel barnfattigdom.

SD:s politik i praktiken

Hur har då SD förverkligat de förslag för välfärd och jämställdhet som lagts fram i principprogrammet? Här följer först en genomgång av några specifika förslag, sedan mer om hur SD arbetat generellt i riksdagen, med särskilt fokus på just välfärd och jämställdhet. Slutligen görs en genomgång av hur SD agerat i kommuner och landsting där en del av besluten tas som rör dessa områden. Avsikten är att föröka ge en bild av hur SD:s politik kan slå på alla nivåer av politiken.

Sammanställningen är centrerad kring några åsikter som SD på olika sätt gett uttryck för.

- 1) Rätt till heltid
- 2) Avveckla delade turer
- 3) Begränsa vinster i välfärden

Rätt till heltid

Det finns något vankelmodigt i SD:s engagemang för att hjälpa fler som vill omvandla sin heltidsanställning till heltid, något som framför allt drabbar kvinnor som arbetar i vårdsektorn. När SD började prata om rätt till heltid sommaren 2013 hade de just röstat emot ett förslag om en skrivning om rätt till heltid som lagts fram av Socialdemokraterna och Vänsterpartiet.

Men SD-representanter har annars ofta talat mer om att det är viktigt med mer tid för barnen. I det barnpolitiska programmet som lades fram sommaren 2015 vill SD utvidga rätten att få gå ner till deltid från 75 till 50 procent under barnets första 8 år. Att kräva rätt till heltid och rätt till deltid är inte nödvändigtvis en motsättning, men frågan kompliceras aldrig. Kvinnor väljer ofta deltid för att deras familjesituation och bristande jämställdhet gör det nödvändigt. Den

frågan har SD av ideologiska skäl inget intresse av att lyfta.

Att det inte handlar om en självklar fråga för SD att driva framgår tydligt av hur den presenterats. Jimmie Åkesson skrev följande text på partiets hemsida den 3 juli 2013:

”En av de mest eftertraktade faktorerna i livet är tid. Tid för familjen, tid för fritid eller tid för arbete. **Även om en del vill arbeta mindre för att hinna uppleva mer i livet är det i dag betydligt fler som helst av allt skulle vilja arbeta mer för att få lönen att räcka till.** Detta är framför allt ett utbredd problem inom offentlig omsorg där gruppen kvinnor är den mest berörda.” (Min fetstil)

Jimmie Åkesson anser alltså att vi borde arbeta mindre och vara mer med våra barn. Men partiet tänker ändå, lite motvilligt tycks det, driva frågan eftersom så många, inte minst kvinnor i offentlig sektor, tydligen vill arbeta mer.

SD är sist på bollen

I frågan om fler heltidstjänster i offentlig sektor är SD onekligen ”sist på bollen”. Diskussionen har pågått i många år. Redan 2001 tog Socialdemokraterna ett beslut på sin kongress att arbeta för heltid som norm. Frågan drevs inte så hårt i början, men sommaren 2012 lovade Socialdemokraterna att alla S-styrda kommuner skulle ha infört rätt till heltid senast 2014.

Men i slutet av 2012 förekom rätt till heltid fortfarande bara i var åttonde kommun, enligt en enkät genomförd av SVT Nyheter. 12 procent av alla kommuner hade infört denna rätt, eller planerade att göra det. Resultaten blev inte så annorlunda om de 100 kommunerna med socialdemokratiskt styre bröts ut, 14 procent av dessa hade heltid som norm.^{xxx}

”Det är alldeles för dåligt och vi jobbar hårt nu för att fler av våra rödgrönt styrda kommuner faktiskt också ska införa heltid”, sa Socialdemokraternas partisekreterare Carin Jämtin.^{xxxi}

Lösningen har aldrig varit lagstiftning för Socialdemokraternas del, partiet vill se lösningar genom förhandlingar mellan arbetsmarknadens parter. Motivet är dels att det går fortare än via lagstiftning, men också för att det är så som den här typen av förändringar ofta skett i Sverige tidigare enligt den svenska modellen.^{xxxiii}

De borgerliga partierna är också generellt positiva till rätt till heltid, men har inte kommit med lika tydliga löften. Moderaterna har också klargjort att man inte ser lagstiftning som lösningen utan att det bör ske avtalsvägen, vilket även är Svenskt näringslivs ståndpunkt. Från näringslivshåll har varningsflaggan höjts för att hårdare krav på rätt till heltid riskerar att minska antalet arbetstillfällen, vilket kan drabba främst yngre som får svårare att komma ut på arbetsmarknaden. I SVT:s undersökning var det något färre, 11 procent, som infört rätt till heltid av de moderatledda kommunerna.

Antalet kommuner med rätt till heltid har växt, men inte så fort. I juni 2014 var det lite drygt var tredje kommun som infört, eller planerade att införa, heltid som norm. Hälften av regionerna/landstingen hade också gjort det.^{xxxiv}

Det är uppenbart att SD läst Socialdemokraternas förslag. De har till exempel hänvisat till samma statistik som Socialdemokraterna hämtat från Kommunal och som togs fram 2012: 30 procent av de

kommunanställda jobbar deltid, och 19 procent av de landstingsanställda. Enligt Kommunal vill mer än var fjärde anställd inom vården jobba längre.

SD tycker till skillnad mot de flesta andra att det kan vara aktuellt med lagstiftning om rätt till heltid. Det går för långsamt, tycker SD, och det kan man förstås tycka. Men 1987 arbetade fortfarande nästan hälften av kvinnorna, eller 45 procent, deltid.^{xxxv} SD noterar att det inte tycks spela någon roll om det är kommunerna styrs av borgerliga partier eller av rödgröna koalitioner, och det är inte helt sant. Men framför allt tycker de att alla andra har gjort fel, och nu tänker SD göra rätt.

Väldigt många i offentlig sektor skulle välkomna en lösning på hur det ska gå till att ge alla som vill heltid. Men då måste vi för ordnings skull återkomma till att inte heller SD vill betala om det visar sig att det kostar att införa rätt till heltid.

Ta bort de delade turerna

Delade turer, det vill säga att ha ett oavlönat avbrott på någon eller några timmar under arbetspasset, är vanligt i vårdsektorn, men förekommer även bland exempelvis buss- taxi- och lokförare, piloter och postanställda. 2014 beräknades cirka 150 000 personer ofrivilligt arbeta med delade turer.^{xxxvi} Jimmie Åkesson berörde frågan i sitt sommartal i Almedalen 2013:

”Det handlar om att komma åt problematiken med delade turer, som trasar sönder vardagen för många av våra samhällsbärare. De delade turerna är ett ofog – och resultatet av underfinansiering och alltför låga ambitioner inom vården och omsorgen.”

I SD:s budgetmotion hösten 2015 står det:

”Statliga ingrepp i den konkurrensutsatta privata sektorn bör göras med försiktighet, men när det gäller den offentliga sektorn är det politiska ansvaret stort och personalens fysiska och psykiska hälsa borde i högre utsträckning prioriteras.

Även ur ett långsiktigt, strategiskt perspektiv är det viktigt att åtgärder vidtas mot de delade turerna. De dåliga arbetsvillkoren är en av huvudanledningarna till den hotande framtida bristen på vård- och omsorgspersonal. Det är uppenbart att kommunerna och landstingen inte förmår att lösa det här problemet på egen hand och att staten därför måste gå in med styrmedel och resurser.”

Även de delade turerna är en fråga som sysselsatt fler partier än SD genom åren, de är mer eller mindre sist på bollen även här. Så väl Vänsterpartiet som Miljöpartiet har velat tillsätta utredningar om hur delade turer ska kunna begränsas eller stoppas. Men deras förslag har inte fått gehör hos Allianspartierna. Inte heller Socialdemokraterna har backat upp tanken på en utredning, och skälet som anges är att även här att frågan anses höra hemma hos arbetsmarknadens parter, och inte kräver lagstiftning. Men att de delade turerna ska bort är de helt ense med Miljöpartiet och Vänsterpartiet om.

”Jag tycker det är ett oskick med delade turer, det är att slita ut människor så att man inte orkar med arbetet”, sa arbetsmarknadsminister Ylva Johansson 2014.

Ylva Johansson sa att hon tror mer på att satsa pengar i olika verksamheter i främst offentlig sektor, och att det behövs bättre sätt att organisera arbetet. En nyckelfråga för socialdemokraterna är att stärka facken så att de kan driva arbetstidsfrågorna på enskilda arbetsplatser.^{xxxvii}

Att komma åt problemet med delade turer tycks handla om många saker, frågan är inte enkel. 2013 kom Kommunal och Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, överens om att skriva in i avtalet att fack och arbetsgivare på det lokala planet ska arbeta mot delade turer. Men 2014 hade bara 16 procent av kommunerna inlett ett arbete mot delade turer, enligt en undersökning i Kommunalarbetaren. Bara i några få kommuner förekom ett lokalt avtal, men inte heller i dessa kommuner har det alltid hänt särskilt mycket efter att avtalet skrevs. I en tredjedel av kommunerna hade ingenting hänt i frågan över huvud taget.^{xxxviii}

De delade turerna ska ingå i de öronmärkta pengar som SD har utlovat. Vilket alltså är samma belopp som måste ställas mot de 53 miljarder SD lyfter bort i kommunala utjämningspengar. Några planer i hur man i övrigt skulle kunna komma till rätta med problemet med delade turer tycks inte SD ha.

Tveksam finansiering

Nyckeln till att genomföra förändringar som att skapa fler heltider och delade turer är bland annat ökade resurser till kommunerna. Om SD menar allvar måste partiet alltså på ett trovärdigt sätt visa på hur finansieringen ska lösas.

SD har, med hjälp av Riksdagens utredningstjänst, räknat ut att det kostar närmare 5,9 miljarder per år att klara av att ge alla som vill rätt till heltid. Partiet meddelade vid en presskonferens i juli 2013 att detta var den summa man kunde tänka sig att skjuta till i "stimulansbidrag till kommunerna" i budgeten för åren 2014–2018. Med ett viktigt förbehåll: Att ekonomin medgav det. SD har talat om att skapa omkring 25 000 nya helårsarbetskrafter inom vården, skolan och omsorgen.^{xxxix}

Vad SD inte berättade var dock att de samtidigt ville genomföra allvarliga sänkningar av de stadsbidrag som staten delar ut till kommuner och landsting/regioner för att jämna ut skillnaderna mellan de som har hög skattekraft och små behov, och de med låg skattekraft och stora behov. De nerskärningar som SD lagt fram i sina budgetmotioner är tänkta att ske i tre steg, men för 2018 uppges besparingen på kommunsektorn bli hela 53 miljarder.^{xl} Totalt för perioden fram till 2019 rör det sig om närmare 90 miljarder.^{xli} En ren förlust för kommunerna med andra ord.

SD:s universallösning på alla problem är ju minskad invandring, och så även denna gång. Asylinvandringen ska i princip stoppas vid årsskiftet 2015/16 genom starkare gränskontroller enligt de besked som gavs i samband med budgetmotionen hösten 2015. Bland besparingarna har även nämnts höjd krogmoms och att slopa den nedsatta arbetsgivaravgiften för unga.^{xlii xliii}

En som reagerade mycket över SD:s förslag var Anna Ljungdell, socialdemokratiskt kommunalråd i Nynäshamn som räknat ut att hennes hemkommun skulle få mellan 100–140 miljoner kronor mindre till välfärden med SD:s budget, vilket motsvarar ungefär den totala kostnaden för barnomsorgen, eller fyra gånger den totala kostnaden för försörjningsstöd, alternativt cirka tre gånger den totala kostnaden för all kultur- och fritidsverksamhet i Nynäshamn.^{xliv}

”Jag tycker att det börjar bli dags för Sverigedemokraterna att svara på hur de har tänkt sig att förbättra välfärden med 53 miljarder kronor mindre att bedriva välfärd för. Välfärden är för viktig för att styras av diffusa statliga sparbetning och glädjekalkyler.”^{xlv}

SKL:s biträdande chefsekonom Annika Wallenskog granskade den budget SD lade fram i oktober 2015, och menade att hon inte såg något sätt för kommunerna att klara en så kraftig minskning av statsbidragen utan att höja skatten med 2 kronor. Annika Wallenskog sa också att hon hade svårt att förstå hur SD räknat.^{xlvi}

SD har beräknat att det går att spara stora pengar på minskad invandring. SD baserar sina beräkningar på att de anser att en utlandsfödd person har 1,5 gånger högre välfärdsbehov än en svenskfödd. Enligt SD:s beräkningar skulle en minskad invandring därför generera närmare 40 miljarder bara för år 2018. Detta är ett alltför statistiskt sätt att fånga in en komplicerad verklighet, menar ekonomer som tittat på SD:s beräkningar.^{xlvii}

Utlandsfödda är överrepresenterade i vissa delar av välfärdssystemet, till exempel vuxenutbildning och ekonomiskt bistånd (det som tidigare kallades socialbidrag). Men de är också underrepresenterade på en del områden, till exempel kommer många ensamstående män och gruppen består av färre barn och äldre. Avgörande för vad invandringen kostar är hur snabbt nyanlända får jobb, vilket i sin tur avgör deras framtida pensioner. Historiskt har invandring av vuxna ofta genererat inkomster för samhället eftersom vi slipper att finansiera barn- och ungdomstiden.^{xlviii}

Som en jämförelse kan nämnas att SD:s egna representanter rent statistiskt belastar välfärdsstaten oftare än de som representerar andra partier. Var femte folkvald sverigedemokrat hade försörjningsstöd 2014 och levde på sjukpension.^{xlix} Det kan också påpekas att i Jimmie Åkesson själv hade dubbla ersättningar under den tid han var sjukskriven för utbrändhet. Han fick partiledararvode från partiet på nästan 40 000 och en ersättning i sjukpenningtillägg på 31 500 från riksdagen. Därutöver begärde Åkesson full sjukpenning från Försäkringskassan.^l

Kovändning om vinster i välfärden

SD har glidit fram och tillbaks i inställningen till vinster i välfärden. Större valfrihet i vården lyftes fram till exempel i valmanifestet 2006. Därefter följde en period med skarp kritik mot företagen i välfärdssektorn. I sitt sommartal 2011 gick Jimmie Åkesson till hårt angrepp mot lobbyisterna i vårdsektorn. Föga anade de som lyssnade att partiet så snart skulle byta uppfattning efter att ha låtit sig påverkas av just dessa lobbyister:

”Ett tydligt exempel på vad som kan hända när politiken kidnappas av lobbygrupper och en i grunden bra idé går för långt är privatiseringarna inom välfärden. /.../Jag tror inte att tanken, när man öppnade upp för privata utförare inom välfärdssektorn, var att stora vårdkoncerner skulle etablera sig, att riskkapitalbolag skulle köpa upp företag inom vård och omsorg – i hopp om snabba vinster – eller att miljardbelopp skulle plockas ut i form av aktieutdelningar som sedan flyttas till och beskattas i skatteparadis.”^{li}

Jimmie Åkesson anklagade både höger och vänster i politiken för att hantera frågor om vinster i välfärden med allt för mycket ängslighet. Han menade att det var dags att begränsa vinstuttaget för företag i välfärden eftersom ”det inte är som vilken marknad som helst” utan en sektor där det

handlar om "liv eller död". Hans slutsats var: "Lycksökare och riskkapitalister har helt enkelt inte i de sammanhangen att göra!"

Så sent som i valrörelsen 2014 framstod SD som ett parti som hade en åtminstone delvis skeptisk hållning till vinster i välfärden. I fråga om friskolorna var SD inte ens främmande till ett förbud mot vinstuttag. SD ville framför allt öka kommunernas inflytande och ge dem en möjlighet att lägga in ett veto vid etablering av friskolor.

"Vi har gått vill val på att vi vill ha en begränsning av vinstuttag i välfärden. Det är i grunden bra att man gör en översyn, möjliggör högre kvalitetskrav och ger kommunerna ett större inflytande", sa Jimmie Åkesson i oktober 2014.^{lii}

På partiets hemsida riktas kritik mot den dåvarande borgerliga regeringen för att ha privatiserat på "ett alltför ansvarslost och okontrollerat sätt" med ett konstaterande att "den svenska välfärdssektorn skall inte vara en tummelplats för multinationella riskkapitalbolag med kortsiktiga vinstintressen."^{liii} Till och med efter valet 2014 sa Jimmie Åkesson att det fanns åtminstone delar av de rödgrönas förslag om en minimering av vinstuttagen som SD kunde tänka sig att stötta.^{liv}

När frågorna om vinster i välfärden behandlades i finansutskottet våren 2015 anslöt sig SD oväntat till Alliansens krav på att tillsätta en ny utredning som inte skulle ifrågasätta själva vinsterna. Den skulle heller inte ställa krav på bemanning och arbetsvillkor. I stället ville partierna att en utredning skulle fokusera på resultatet och koppla detta till ersättningen, alltså en slags provision som ger bättre ersättning för väl utförda tjänster (enligt olika kvalitetsmätningar).

Oscar Sjöstedt, SD:s ekonomiskpolitiska talesperson, anklagade regeringen för att försöka helt stoppa privata aktörer på välfärdsområdet.

"Det som Alliansen har föreslagit har mer fokus på innehåll och kvalitet snarare än på driftsformen, vilken jag bedömer är sekundär."^{lv}

Hösten 2015 gick Dagens Industri ut med avslöjanden om att svängningen i SD föregåtts av täta kontakter med så väl Svenskt Näringsliv som flera tunga arbetsgivarorganisationer, exempelvis tjänsteföretagens organisation Almega. PR-företaget Kreab hade haft något av en nyckelroll för att sammanföra aktörerna. En central del i SD:s omsvängning spelade Kreabs VD Markus Uvell som tidigare var chef för näringslivets tankesmedja Timbro, och som skrivit en bok om SD.^{lvi}

"Jag tror att det är jätteviktigt att förstå hur olika aktörer uppfattar samhällsutvecklingen. Det gäller inte minst Sverigedemokraterna som har ett potentiellt jättestort inflytande i svensk politik", sa Markus Uvell.^{lvii}

I september 2015 förklarade riksdagsledamoten Linus Bylund, en av Jimmie Åkessons närmaste i partiet och en frontfigur i SD:

"Det finns en ryggmärgsreflex när det gäller vinst i välfärden, att man tycker att det är dumt och att det borde förbjudas. Men om man sätter sig in i sakfrågan inser man att det är ganska korkat att vara direkt emot all vinst i välfärdsverksamhet."^{lviii}

Enligt organisationen Företagarna har SD kopierat flera av deras förslag i just denna fråga, vilket visar på en hög grad av osjälvständighet. SD låter sig inte bara påverkas av lobbyister, de har inte ens förmåga att själva formulera en ny politisk inriktning. Oscar Sjöstedt medgav i en intervju att partiet gärna tar hjälp av andra utifrån för att förändra partiets politik:^{lix}

”Det är säkert lättare att påverka oss.”^{lx}

Frågan om vinster i välfärden lyftes på nytt vid SD:s landsdagar i Lund i november 2015 där några motionärer väckte frågan om att skattefinansierad verksamhet borde återinvestera eventuella överskott i verksamheten (däremot fanns en tanke om att tillåta vissa vinstuttag som utgår från ”de avgifter som den enskilde betalar in till sitt äldreboende, förskola eller liknande”). Motionen röstades ner med bred marginal till förmån för partistyrelsens förslag som innehöll följande avsnitt:

”Valfrihet uppkommer inte utan de entreprenörer som väljer att satsa tid, pengar och sin framtid på att starta upp och driva äldreboenden, skolor, och vårdinrättningar. Det handlar således om att balansera mellan två till synes ömsesidigt uteslutande alternativ. /.../ Den rimliga mittenlinjen för partiet torde därför vara att genom mycket tydliga kvalitetskrav - snarare än regelrätta utdelningsförbud, samt krav som motverkar en medveten sortering av brukare, begränsa den typ av övervinster som förekommit inom den privata välfärdssektorn.”^{lxi}

SD i riksdagspolitiken

Faktaruta: SD i riksdagen

SD kom in i riksdagen efter valet 2010 med 5,7 procent av rösterna. I valet 2014 skedde mer än en fördubbling och valresultatet slutade på 12,9 procent. Partiet har 49 mandat, vilket var 29 fler än valet innan. Det blev tredje största parti efter Socialdemokraterna (113 mandat) och Moderaterna (84 mandat).

SD har den absolut yngsta riksdagsgruppen, mer än var femte ledamot är under 29 år. Partiet toppar även i gruppen 30–49 år, det åldersspann som drygt 63 procent av partiets ledamöter befinner sig i. De andra partierna har en klar övervikt för ledamöter i ålder 50–64 år, i den kategorin finns bara drygt 10 procent av SD:s ledamöter.

SD är det mest mansdominerade partiet i riksdagen. 77,6 procent av ledamöterna är män, vilket kan jämföras med Vänsterpartiet som har lägst andel med 42,9 och Socialdemokraterna där andelen män är 53,1 procent.

Välfärdsfrågorna i riksdagspolitiken

SD kom alltså in i riksdagen 2010 efter en valrörelse där de lovat att strida för fler jobb och trygga löntagare, och partiet presenterade en lista med 99 löften som bland annat handlade om detta. Det var knappast någon lista som gick att förväxla med fackets, där nämndes till exempel fler undantag för turordningsreglerna för företag som ska avskeda personal (i Lagen om anställningsskydd, LAS).

Andra krav handlade om ändrade regler för arbetskraftsinvandring och att skrota instegsjobben som syftar till att föra in personer som har svårare att komma in på arbetsmarknaden. Valfärden lyste med sin frånvaro.

Ett halvår senare hade partiet lagt ett femtiotal motioner, varav åtta handlade om arbetsmarknaden i stort. Dessutom hade SD ställt 7 frågor i riksdagen, så kallade interpellationer. Påfallande mycket av det som SD gjorde dessa första månader i riksdagen handlade om frågor relaterade till invandringen.

Hur märks det i riksdagsarbetet att SD i valrörelsen 2014 lovade att satsa ännu mer på valfärden i förra valrörelsen? Egentligen inte särskilt mycket. Partiet huvudsakliga fokus är, och har alltid varit, nationalismen och invandringspolitiken. Påfallande ofta har de röstat emot förbättringar i välfärdssektorn.

Eftersom inget parti vill samarbeta med SD har partiet små möjligheter att driva igenom sin politik. Men väljarna borde kunna förvänta sig att de åtminstone försökte. Men en del av SD:s förslag motverkar ju faktiskt varandra. I valet mellan jämställdhet och att stärka kärnfamiljerna väljer SD det senare. I valet mellan en stark välfärd och offentlig sektor och starka företag väljer SD ofta att stödja näringslivets intressen. På område efter område finns prioriteringar som går stick i stäv med vad SD lade fram i valmanifestet 2014.

SD har små möjligheter att få igenom något genom att lägga egna motioner. Det har alla partier, men i SD:s fall är det närmast omöjligt. Däremot säger motionerna något om partiets visioner, precis som valmanifesten och andra politiska dokument. Vill man däremot se vad SD har för inflytande är det viktigare att studera hur de röstar på andras förslag.

Rätt till heltid och att få bort delade turer är väl kända krav från Kommunal sedan många år. Men trots att SD lyft fram ett större intresse för fackliga frågor har SD sedan riksdagsinträdet röstat emot inte bara rätt till heltid utan även en rad andra fackliga förslag. Flera av dessa exempel har redan nämnts. Därutöver har SD krävt fler undantag från turordningsreglerna i LAS och röstat mot en nollvision mot dödsolyckor i arbetslivet.^{lxii}

SD avstod från att rösta för att pensionerna inte skulle beskattas när det lades ett sådant förslag av de rödgröna under förra mandatperioden, trots tidigare löften till pensionärerna. SD stoppade också tillsammans med Alliansen att regeringen ska uppmärksamma psykisk ohälsa bland äldre.

När SD sommaren 2015 lagt fram sitt barnpolitiska program, och högmodigt talat om partiet för "världens bästa barndom", hade de just röstat ner en rad åtgärder från Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet för att minska barnfattigdomen som ökad rätt till barnomsorg på obekvämt tid och förstärkta trygghetssystem. När de rödgröna ville att FN:s barnkonvention skrivs in i lagen (vi har skrivit under den men inte omvandlat texten till en lag, vilket man gjort i Norge) gjorde SD tillsammans med Allianspartierna tummen ner. SD vill inte heller ha ersättning till personer som utsätts för övergrepp och försummelse i samhällsvården för barn och unga.

SD säger sig vilja föra en politik för vanliga människor men röstade med Alliansregeringen när de rödgröna ville tydliggöra vilka rehabiliteringssatsningar som sjukskrivna har rätt till för att komma tillbaka till arbetslivet innan de blir utförsäkrade. De rödgröna krävde också en mer jämställd

arbetsskadeförsäkring, idag omfattas inte kvinnors arbetsskador lika mycket som männens. SD och Alliansregeringen röstade emot även detta.^{lxiii}

SD stödde inte heller när de rödgröna krävde en nollvision mot dödsolyckor i arbetslivet med konkreta delmål och att arbetslivsforskningen skulle förstärkas, samt att det borde införas regler om att den som haft 24 månader av olika sorters visstidsanställningar hos samma arbetsgivare inom 5 år bör bli fast anställd. Därtill stoppade SD med en utslagsröst ett rödgrönt förslag om att det ska vara en nationell rättighet för utsatta kvinnor att söka sig till kvinnojourer. Tillsammans med Alliansen stoppade de en kommission för jämlik hälsa, åtgärder för att minska den så kallade hälsoklyftan och en utredning om en ny socialtjänstlag, den gamla är 30 år.^{lxiv} Exempler kunde mångfaldigas.

Men det är inte så enkelt som att Allianspartierna kunnat räkna med SD:s stöd, partiet röstar ibland på de egna förslagen eller på de rödgrönas. Det är också något som ligger i ett populistiskt parti att försöka framstå som den enda oppositionen som inte säljer sig till någon sida.

Det intressanta är att hur SD har röstat när de kunnat använda sin vågmästarställning och därmed kunnat påverka. Under förra mandatperioden var det, som torde ha framgått, oftast Alliansregeringen som drog nytta av SD:s utslagsröst. Under de tre första riksdagsåren röstade SD med Alliansregeringen i 8 fall av 10 när de varit tungan på vågen enligt riksdagens utredningstjänst. Men hösten 2013 hade stödet från SD till Alliansregeringen ökat till hela 9 av 10 gånger.^{lxv}

Enligt rapporten "Stödpartiet" (Tiden 2014) hade SD vågmästarroll i 16 omröstningar som rörde vård och omsorg riksdagsåret 2012/13 och hösten 2013, och röstade med Alliansregeringen i samtliga. I socialförsäkringsfrågorna röstade inte SD heller med de rödgröna en enda gång. Tillsammans med de borgerliga drev SD igenom vårdnadsbidrag till de som stannar hemma med barnen i stället för att arbeta, oftast kvinnor, och mot att föräldraförsäkringen ska delas mer lika.

Från valet till i maj 2015 ser det lite annorlunda ut för under den perioden röstade SD oftare på samma sätt som Socialdemokraterna och Miljöpartiet än på Allianspartierna.^{lxvi} Sidbytet var inte totalt, men det var ändå en klar förändring jämfört med den förra mandatperioden. Det finns olika teorier om vad det här beror på. En förklaring är att partierna numera tycks undvika att lägga fram förslag om de vet att de riskerar ett nederlag. SD:s ställning som tungan på vågen kan alltså spela roll även mer indirekt.^{lxvii} En annan slags anpassning som förekommit är att partier väljer att dela upp ett förslag i flera olika delar. Därefter söker de stöd från olika partier allt utifrån var de tror att det finns en möjlighet till stöd. Det blir därför svårare att överblicka hur SD agerat och vilket inflytande partiet haft.

Under riksdagsåret 2014/15 och fram till november 2015 röstade SD som regeringen vid 178 tillfällen, och med Allianspartierna 133 tillfällen. Men röstsiffrorna behöver brytas ner och det krävs en djupare analys för att se mer exakt vilka politiska förändringar som SD medverkat till. En titt på de senaste voteringarna visar att SD röstade nej till att föräldrapenningen ska vara helt individualiserad och en kvotering av föräldraförsäkringen.^{lxviii} SD röstade också nej till betänkandet "Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering" som bland annat handlade om jämställda löner. Ingenting av detta är några nyheter för den som läst SD:s principprogram.^{lxix} Ingenting tyder alltså på någon total omläggning av SD:s politik.

Tar SD riksdagsarbetet på allvar?

Det har riktats kritik mot hur SD:s ledamöter sköter sig i riksdagsarbetet. Under det första halvåret efter att de röstats in i riksdagen hade partiet den lägsta frånvaron av alla riksdagspartierna, den låg endast på 3,7 procent.^{lxx} Men det blev snabbt sämre, och i synnerhet för vissa av riksdagsledamöterna. Jimmie Åkesson var borta över hälften av alla voteringar (383 av 721) voteringar perioden juni 2013 och ett år framåt.^{lxxi} Johnny Skalin, som sitter i riksdagen sedan 2010 och som SD:s ekonomiskpolitiska talesperson i två omgångar, var frånvarande vid över hälften av voteringarna i plenum under riksdagsåret 2014/2015 (228 av 450). Skalin hävdade, när han fick frågor om sin låga närvaro, att riksdagsarbetet handlar om mer än knapptryckningar.^{lxxii}

Partigrupperna i riksdagen använder ett så kallat kvittningsförfarande i kammaren så att ledamöterna har möjlighet till viss frånvaro utan att ledighet formellt beviljas av talmannen. Detta system är till för att undvika att det uppstår obalans mellan partierna vid voteringar. SD har inte varit någon del av detta system, och partiet har kritiserat det offentligt och krävt att det ska upphöra.^{lxxiii}

SD-representanter brukar hävda att det viktiga politiska arbetet sker utanför riksdagen. När SD i oktober 2015 inledde en bred kampanj för en folkomröstning om invandring, gavs samtidigt ett löfte om att partiets ledamöter skulle lämna sina bänkar i riksdagen och synas ute i verkligheten, där väljarna finns.

”Därför ställer vi nu om partiet till att ägna oss åt opinionsbildning, till att skapa ett så starkt tryck på de övriga partierna som det bara går, för att tvinga dem att ändra sitt ställningstagande i de här frågorna och för att tvinga fram en folkomröstning och äntligen ge den tysta majoriteten i det här landet en möjlighet att säga sitt”, förklarade Mattias Karlsson i en intervju med partiets egen webb-kanal.^{lxxiv}

Kampanjen kantades av alarmerande beskrivningar av flyktingsituationen, det talades om ”den värsta krisen i moder tid” och att ”välfärden står på randen till kollaps”. Men att samla namnunderskrifter för en folkomröstning är verkningslöst eftersom sådant beslutas av riksdagen, och inga andra partier står bakom tanken. Partiet ägnade sig alltså åt opinionsbildning och symbolpolitik i stället för att förvalta den ställning som väljarna gett partiet genom att folkvalda representanter sitter i landets högsta politiska organ.^{lxxv}

”Vi har ju tagit alla steg man kan ta inom ramen för riksdagens mandat”, sa Mattias Karlsson, utan att förstå att det är så demokrati fungerar. Partier får igenom sin politik om det finns en majoritet för förslagen, inte annars.

SD är ett märkligt parti i svensk politik, inte bara för de åsikter som partiet framför, utan också på det sätt partiet agerar och för partiets syn på parlamentarismen och det demokratiska systemet. Det ökar inte heller direkt trovärdigheten i deras utfästelser kring en bättre välfärd.

SD i kommunpolitiken

Tidigare hade SD svårt att arbeta politiskt i kommunerna eftersom de ofta nekades platser i kommunstyrelsen och nämnderna där det egentliga arbetet sker. I kraft av att partiet har vuxit har SD fått allt större möjlighet att sitta med i kommunstyrelsen och nämnderna. Det innebär dock inte med nödvändighet att partiet fått större möjlighet att driva igenom sin politik eftersom andra partier inte vill samarbeta med SD. Men ett minst lika stort problem för SD är att de egna representanterna påfallande ofta inte tycks uppgiften mogen att förvalta väljarnas förtroende.

SD har haft problem att hantera de många nya stolarna i landets olika folkvalda församlingar. Partiet har fler avhopp än något annat parti. Redan i mars 2011 hade 117 av de 680 personer som röstats in på SD:s listor hoppat av, det motsvarade 17,3 procent. Som en jämförelse kan nämnas att i Miljöpartiet, som kom på andra plats, hade bara 3,3 procent hoppat av.^{lxvii} Mer än hälften av SD-ledamöterna hade bytts ut när det återstod ett år av mandatperioden.^{lxviii}

Omgående efter att valresultatet presenterats 2014 fanns ett stort underskott på SD-ledamöter som kunde inta partiets alla nya stolar. SD-ledamöterna var för få i hela 97 av landets 283 kommuner, totalt var det 159 mandat som inte kunde tillsättas.^{lxix} Tomma stolar är i stort sett ett SD-problem, men partiet toppar även listan över vilket parti som producerat flest politiska vildar. Detta beror till stor del på att partiet utesluter så många.^{lxx}

Avhoppet i kommunerna handlar inte bara om svårigheter att dra jämnt i den lokala avdelningen. Många har även uttryckt missnöje med partiet i sin helhet, och med partiledningens sätt att hantera lokala avdelningar. Kritiken har handlat både om bristande medlemsdemokrati och om att avdelningarna utnyttjas ekonomiskt av partiet. De förväntas nämligen skicka stora summor till SD centralt, något som varit föremål för diskussioner och ifrågasättanden eftersom det knappast var så som det lokala partistödet var tänkt.

Faktaruta: SD i kommunpolitiken

Redan 2006, alltså valet innan partiet kom in i riksdagen, fick SD representation i hälften av landets kommunfullmäktigeförsamlingar. Valet 2010 innebar nästan en fördubbling av partiets stöd i kommunvalen. Totalt fick SD 612 mandat fördelade på 246 av landets 290 kommuner. Sedan valet 2014 har SD plats i alla landets kommunfullmäktige utom fem: Dorotea, Malå, Robertsfors, Vaxholm och Åsele. Antalet ledamöter är totalt över 1 300, och mer än 3 av 4, eller 76,6 procent, är män.

Länge fick SD en övervägande majoritet av sina kommunala mandat i Skåne och Blekinge, och fortfarande finns här några av partiets starkaste kommuner. Men SD är numera även ett etablerat parti med starkt stöd i flera kommuner längre upp i landet. Flest mandat i valet 2014 fick SD i Kristianstad och Hässleholm där det sitter 14 ledamöter. I Eskilstuna finns 13 ledamöter, i Borlänge 12 och partiet har 11 ledamöter i Trelleborg, Sölvesborg, Nässjö, Landskrona och Karlskrona. SD är generellt svagare i de norra delarna av landet, men väljarstödet ökade markant även här i det senaste valet.

Välfärd och jämställdhet i kommunpolitiken

SD:s första kommunpolitiska handlingsprogram antogs först i december 2007, och var föranlett av de stora framgångarna i valet till kommunerna året dessförinnan. Det påpekades särskilt att SD tänkt ta

sin nyvunna roll i kommunpolitiken på allvar, men att ett centralt program endast kunde dra upp riktlinjerna och att det mesta av politiken måste utformas på lokal nivå. Programmet har omarbetats några gånger och genomgått en hel del förändringar, den senaste versionen är från 2014.

I programmen talas egentligen ingenting om välfärdsfrågor. Synen på familj och jämställdhet avspeglas i att partiets representanter förväntas driva frågan om vårdnadsbidrag även på kommunal nivå, och SD tycker att den lokala barnomsorgen inte ska ägna sig åt genuspedagogik. I den version av det kommunalpolitiska programmet som gällde 2013 lyfte SD förslaget att arbetssökande och föräldralediga föräldrar endast ska erbjudas barnomsorg 15 timmar per vecka, en klar försämring inte minst för de barn som inte kan bli en del av en barngrupp och straffas för att de fått syskon eller har en förälder som går arbetslös. SD vill även ha kommunala handlingsplaner för färre aborter.

Invandringsfrågan är förstås central redan i det ursprungliga programmet, kommunerna bör enligt SD motsätta sig avtal om flyktingmottagande med staten. Det talas om mångkulturella bokslut och kommunala program för återvandring. SD kräver dessutom kommunala folkomröstningar om invandringen. Attityden mot invandrare ska vara assimilering, inte integration. Invandrarföreningar ska inte ha kommunala bidrag, eftersom de anses bevara invandrares egna kulturer. Allt detta är det förväntade och överensstämmer väl med partiets centrala principprogram.

Mångfaldsplaner anses var grund för etnisk kvotering och ska avskaffas eftersom de anses diskriminera svenskar. SD vill avskaffa den skattefinansierade modersmålsundervisning och språket på alla lektioner, med undantag av språklektioner, ska vara svenska (gäller inte de nationella minoritetsspråken). Kommunerna ska vara restriktiva med beviljande att tolkar. Däremot tycker SD att skolan ska erbjuda undervisning i "dialekt och folkmål".^{lxxx}

Först i det allra senaste kommunpolitiska programmet från 2014 nämns att många i offentlig sektor arbetar deltid, och att dessa oftast är kvinnor.

"Den offentliga sektorn är Sveriges största arbetsgivare och för Sverigedemokraterna är det en självklarhet att denna bör gå i bräschen för goda villkor på arbetsmarknaden. Sverigedemokraterna anser att staten bör skjuta till de resurser som behövs för att alla offentliganställda som idag arbetar deltid, bör ges möjlighet att utöka sin tjänst till heltid. Kommunen bör utöva påtryckningar på staten för att detta ska bli verklighet. Tills vidare bör kommunen så långt ekonomin tillåter omvandla ofrivilliga deltider till heltidstjänster och noga studera lärodomarna och misstagen från de kommuner där rätt till heltid redan har införts."^{lxxxi}

I samma program nämns nu för första gången även frågan om delade turer, och det påtalas att det är svårt att få familjelivet att gå ihop:

"Många har svårt att få familjelivet att gå ihop. Tiden som skulle ha använts till att laga mat, skjutsa barnen till idrottsaktiviteter, läsa godnattsaga och så vidare försvinner. Många ser inte sina barn i vaket tillstånd på en hel arbetsvecka. Fyra av tio som arbetar med delade turer har uppgett att de dagligen känner stress och trötthet och många löper ökad risk för att drabbas av sociala problem."^{lxxxii}

Detta leder SD till den självklara slutsatsen att:

”Delade turer är på många sätt ett fenomen kopplat till bristande resurser och underbemanning. Kommunen bör så långt det är möjligt avskaffa de ofrivilliga delade turerna samt utöva påtryckningar mot staten om ökat ekonomiskt stöd för detta arbete.”^{lxxxiii}

I den här rapporten studeras tre kommuner och bara i en av dessa har frågor om heltid och delade turer varit uppe till diskussion. Men inte heller där kan man säga att SD drivit dessa frågor.

Vinster i välfärden i kommunerna

SD:s vankelmodighet kring vinster i välfärden på central nivå återkommer i de kommunpolitiska programmen. I samtliga versioner av det kommunpolitiska programmet talas om en skattefinansierad välfärd och att det är lämpligt med ett offentligt ägande av den mest grundläggande verksamheten, men också om att det kan finnas privata utförare på vissa lämpliga områden. I programmet från 2013 bör privata alternativ endast komma i fråga om de är billigare eller bättre än motsvarande offentliga tjänster.^{lxxxiv}

I programmet från 2013 står det att:

”Det kan finnas stora effektivitets- och kvalitetsvinster att göra genom att låta andra aktörer utföra vissa tjänster för kommunens räkning. Privata alternativ ska därför tillåtas konkurrera inom omsorg, skola, kollektivtrafik och andra lämpliga verksamhetsområden. **Detta under förutsättning att kostnaden för samma kvalitet blir lägre eller att kvaliteten blir bättre för samma kostnad.**”^{lxxxv} (Min fetstil)

I samma program från 2013 sägs ingenting om inställningen till vinster i välfärden generellt, men däremot en del om begränsningar för företag i friskolebranschen. SD ansåg då att **”alla friskolor som startas ska förbjudas att ta ut vinst ur verksamheten”** (min fetstil). SD ansåg också att kommunerna skulle få större möjligheter att säga nej till att vissa friskolor etableras, och att inte friskolor ”som verkar segregering” skulle tillåtas (vilket ska tolkas som en negativ inställning till framför allt muslimska och andra religiösa friskolor).^{lxxxvi}

I det senaste kommunpolitiska programmet från 2014 finns ett tillägg i textavsnittet om privata utförare i kommunen där det framgår att SD tycker att vinster i välfärden kan få förekomma, med vissa förbehåll:

”Privata aktörer bör inte tillåtas att göra vinst genom försämrad kvalitet eller selektering av brukare, patienter eller elever. De privata aktörerna måste kunna garantera kontinuitet och långsiktighet. Fler utförare förbättrar kommuninvånarnas möjligheter att finna en verksamhet som passar just honom eller henne. Kommunen bör dock samtidigt ha rätt att sätta stopp för överetablering.”^{lxxxvii} (Min fetstil)

I 2014 års program har SD bytt fot i frågan om vinster i friskolebranschen och ser nu inte alls lika negativt på dessa:

”Slutligen ställer Sverigedemokraterna som krav att alla friskolor som startas och tar ut vinst ur verksamheten endast bör kunna göra detta så länge inte vinstuttaget påverkar kvalitén på

ett avgörande vis. Runt om i Sverige finns exempel på friskolor som uppvisar goda eller mycket goda resultat, samtidigt som ägarna tar ut vinst ur företaget. **Vi ser det som oansvarigt och rent av kontraproduktivt för utbildningsväsendet som helhet om vinstuttag förbjuds helt.** Resultatet skulle då bli en situation där friskolor läggs ner och uppkomsten av nya sådana indirekt omöjliggörs.” (Min fetstil)

Tre exempel

Vi har valt ut tre av SD:s starkaste fästen norr om Skåne och Blekinge: Borlänge, Eskilstuna och Söderhamn. Avsikten är att studera hur SD har agerat i den lokala politiken och vilken politik som partiet står för. Tanken är också att titta på kommuner där stödet för arbetarrörelsen traditionellt varit starkt. Samtliga tre kommuner har fått betydligt fler SD-röster än genomsnittet i kommuner norr om Skåne och Blekinge. Om SD velat driva de välfärdsfrågor som partiet säger sig stå för borde det märkas här.

Borlänge

Faktaruta: Borlänge

Borlänge är Sveriges 25:e största tätort och den största i Dalarna och en klassisk bruksort byggd runt ett järnverk med en hög andel arbetare i befolkningen. I hela kommunen bor cirka 50 000 personer (ungefär 40 000 bor i tätorten Borlänge, resten utanför), och befolkningen har ökat något på senare år. De stora basindustrierna som SSAB och Stora Enso har varslat och dragit ner på senare år, och de nya jobben kommer snarare inom tjänstesektorn.^{lxxxviii}

Socialdemokraterna har haft en stabil majoritet under hela perioden efter andra världskriget.^{lxxxix} Men i valet 2010 tappade Socialdemokraterna en sjundedel av väljarstödet och hamnade för första gången under 40 procent, vilket betydde att vänsterpartierna inte fick egen majoritet. De regerande i minoritet fram till 2014, men lyckades ändå få igenom mycket av sin politik eftersom oppositionen var så splittrad.^{xc} Efter 2014 har Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Vänsterpartiet och det lokala partiet Ofa, Omsorg för alla, tillsammans egen majoritet.^{xci} Socialdemokraterna är fortfarande störst med 34,4 procent, medan moderaterna blev tredje största parti, efter SD, med 14,85 procent i valet 2014.

Borlänge har ofta uppmärksamats för den höga brottsligheten, men situationen är längre lika alarmerande. År 2000 var antalet anmälda brott i Borlänge per tusen invånare högst i Sverige, enligt statistik från Brottsförebyggande rådet. År 2012 låg Borlänge under riksgenomsnittet, det var första gången som detta hände på 10 år.

En turbulent SD-avdelning

2006 var det första valet som SD trädde fram mer på allvar i Borlänge, partiet fick då 4 procent av rösterna. I valet 2010 skedde mer än en fördubbling, SD fick då nästan 11 procent – alltså betydligt högre än riksgenomsnittet. I valet 2014 växte SD ytterligare och fick nästan 19 procent. Det räckte till 12 ledamöter i kommunfullmäktige, vilket var 5 fler än förgående period. Tittar man på vilka partier som förlorade flest röster till SD tycks det fördela sig någorlunda jämnt mellan Socialdemokraterna och Moderaterna.

SD har framför allt fått röster i delar av Borlänge där det bor få nyanlända, och ofta där det är hög arbetslöshet, få arbetstillfällen och där välfärden monterats ner. SD:s fick flest röster i områden som gruvsamhället Väster Tuna/Idkerberget 1,5 mil utanför Borlänge där nästan 30 procent röstade på partiet.^{xcii} På andra plats hamnade Norr Amsberg, närmast en jordbruksby och traditionellt ett starkt fäste för Centerpartiet, där SD fick nästan 26 procent.

SD:s avdelning i Borlänge har varit splittrad och haft många avhopp.^{xciii} Redan efter valet 2006 splittrades fullmäktigegruppen i två rivaliserande läger, vilket gjorde att sex av de invalda ledamöter blev uteslutna eller lämnade partiet.^{xcivxcv} Den enda som var kvar, Ann-Katrin Löfwenhamn, blev SD:s första namn i valet 2014. Det betyder att merparten av de som valdes in är helt nya.

Den tidigare ordföranden i kommunföreningen Marie Edenhager, som också varit distriktsordförande för SD i Dalarna/Västmanland, uteslöts ur SD på grund av misstankar om att hon använt SD:s pengar för privata utgifter. Hon polisanmälades, men friades senare under våren 2014 av tingsrätten som valde att lägga ner förundersökningen eftersom brott inte kunde styrkas.^{xcvi} I februari 2014 bildade Marie Edenhager ett nytt parti, Borlängepartiet, som vill bedriva en liknande politik som SD.^{xcvii} Borlängepartiet lockade mindre än 2 procent av väljarna i kommunvalet 2014.^{xcviii}

Att SD, trots fyra minst sagt turbulenta år, fick förnyat förtroende är märkligt men visar också hur SD:s väljare ofta är påfallande ointresserade av att politiken kan leverera resultat. SD gick från att vara kommunens tredje parti till en andra plats.

Efter valet 2014 leds SD-avdelningen i Borlänge alltså av Ann-Katrin Löfwenhamn, som också är förtroendevald i fackförbundet Unionens regionstyrelse i Dalarna.^{xcix} Ann-Katrin Löfwenhamn har uppmärksammats i medierna för att ha "gillat" nazistiska sidor på Facebook och för att ha spridit lögnen om att somaliska invandrare får betalda körkort.^c Hon har

också i olika intervjuer försäkrat att hon står för lika rättigheter och samma lön oavsett kön, och även någon gång vidrört välfärdsfrågor. Men hon tycks ha vaga uppfattningar om hur de förbättringar hon talar om ska åstadkommas:

"Man ska varken kvotera in kvinnor eller män utan köra på de premisser man har. Men vi får strida, det ska vara lika oavsett om man är ljus, mörk, gul, blå, man eller kvinna."^{ci}

När SVT/Agenda besökte SD-avdelningen i Borlänge i april 2013 betonade Ann-Katrin Löfwenhamn vikten av att SD ska uppfattas som ett parti även för kvinnor. Hon talade med värme om den gamla

tiden då bruket var centrum i bygden, och om att SD vill återskapa den "familjekänsla" som de anser fanns då men som gått förlorad. Trygghetsfrågor, att skapa säkerhet på gator och torg, var en av de frågor som hon hoppades skulle få fler kvinnor att rösta på partiet.

"Det är den gamla synen. Mannen går till bruket och kvinnan är hemma och tar hand om barnen. /.../ Det är inte så att kvinnan ska stå fastkedjad vid spisen. Det är själva familjekänslan. Den har du kvar bland Borlängeborna som är födda och uppväxta här." ^{cii}

Ann-Katrin Löfwenhamn var enda kvinna på den tretton namn långa lista som SD ställde upp med i Borlänge. Hon stod visserligen först, men att det inte fanns fler kvinnor var något hon fick frågor om. Hon försökte skoja bort det med att hävda att "jag är så stark att de inte orkar med fler kvinnor". ^{ciii} Jag har sökt henne för en kommentar via mail och telefon, men hon har avböjt en intervju.

Vad har SD åstadkommit i Borlänge?

SD-ledamöterna har skärpt sig i vissa avseenden. Statistik från kommunen visar att samtliga ledamöter var närvarande vid de första mötena efter valet 2014. Från juli 2015 har antalet minskat något och vid de senaste två mötena hösten 2015 var 8 av 12 ledamöter närvarande.

Men sedan konflikterna i SD:s fullmäktigegrupp ebbade ut har partiet agerat märkbart passivt. SD har inte lämnat in en enda motion sedan förra valet. De har ställt två interpellationer, en om Borlänge kommuns skattekraft och en annan om Borlänge kommuns stora utmaningar de närmaste åren omkring arbetslöshet och migration.

De lokala socialdemokraterna har kritiserat SD för passivitet. I september 2015 skrev Conny Karlsson en kort insändare i tidningen Dala Demokraten som citeras i sin helhet:

"Grattis till er som röstade på Sverigedemokraterna i valet! Speciellt till er som röstade på dem i Borlänge! Era invalda representanter i Borlänge Kommunfullmäktige, säger inte någonting, opponerar sig inte och reserverar sig inte i någon enda fråga! De, Sverigedemokraterna, accepterar i alla frågor Kommunstyrelsens förslag! Varför röstade ni på Sverigedemokraterna? De skulle ju förändra allt!" ^{civ}

Sverigedemokraterna svarade med en insändare signerad "AnkanDalarna" (syftar på Ann-Katrin Löfwenhamn) som också citeras i sin helhet:

"Vi Sverigedemokrater i Kommunfullmäktige i Borlänge har inget behov av att gå upp i talarstolen och yrka bifall på de punkterna som vi ställer oss bakom likväl som vi när vi yrkar avslag. Vi tar diskussioner i nämnderna och försöker göra våra röster hörda där. Men håll utkik.. När vi har något som vi tycker är viktigt att säga så kommer vi att synas och höras i talarstolen!!" ^{cv}

Man kan konstatera att SD i sitt svar i stort ger Conny Karlsson rätt. Eftersom aktivitetsnivån är så låg borde man kunna dra slutsatsen att de inte tycker att de har så mycket att säga.

SD agerar i stort sett bara i frågor som rör invandring, och har, enligt det socialdemokratiska kommunalrådet Jan Bohman, sällan några alternativ annat än att de motsätter sig olika beslut.

Partiet lade en egen budget, men den skickades inte ut innan mötet då kommunens budget skulle tas, så ingen hann läsa den. Siffrorna var plockade ur så väl Socialdemokraternas som Alliansens budgetförslag, partiet hade inte mycket av en egen politik, säger Jan Bohman.

SD röstar oftast med kommunstyrelsen, det hör till ovanligheterna att SD anmäler en avvikande mening eller går upp och begär ordet. De har inte drivit några förslag med välfärdsanknytning eller jämställdhetsprofil. SD fick däremot med sig Alliansen och Vänsterpartiet på en skrivning i en ny sektorsplan för åren 2012–2015 med inriktningar, mål och strategier för Socialnämnden där det slås fast att "personalen ska också verka för att den svenska kulturen beaktas och tillgodoses". Debatten kring dessa rader blev livlig, och Socialdemokraterna anklagade övriga partier för att gå SD:s ärenden.

Socialnämndens ordförande, Socialdemokraten Kenneth Persson, tyckte sig se hur den politiska kartan i kommunen höll på att ritas om, och att viljan att motarbeta Socialdemokraterna sågs som viktigare än konkreta politiska förslag.^{CVI} I övrigt debatterade partiet frågor om invandringen till Borlänge, bland annat ställdes krav på ett "mångkulturellt bokslut" 2012, något som SD som parti också krävt.

SD:s Marie Edenhager motionerade för återvändandebidrag i december 2012, men motionen avslogs med motiveringen: "Borlänge kommun välkomnar Sveriges väl utvecklade flyktingpolitik. Alla borlängebor behövs och är en tillgång i arbetet för en interkulturellt hållbar samhällsutveckling." Ann-Cathrin Löfwenhamn från SD yrkade bifall till kommunstyrelsens förslag även i denna fråga, trots att hon då gick emot vad hennes parti tycker i frågan.

Borlänge kämpar med ett stort underskott som främst drabbar skola och omsorg. De oklara majoritetsförhållandena under förra mandatperioden har gjort att skiljelinjerna i politiken blev mer oklara. Så ser det dock inte ut längre, och att SD inte har någon vågmästarroll påverkar partiets möjligheter att driva igenom sin politik.

Söderhamn

Faktaruta: Söderhamn

Söderhamns kommun ligger i Gävleborgs län och i landskapet Hälsingland och har drygt 25 000 invånare, vilket gör den till Sveriges 99:e största. Invånarantalet i själva tätorten Söderhamn är strax under 12 000. Fram till 1998 hade flygvapnet en flygflottilj i Söderhamn. Det var bara en av många arbetsplatser som försvann från kommunen under 1980- och 1990-talen.

Socialdemokraterna har länge styrt i Söderhamn, och gör det fortfarande. Men de tappade cirka 3 procent av rösterna och landade på strax under 37 procent. Sedan valet 2014 styrs Söderhamn av ett minoritetsstyre bestående av Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet som tillsammans har 24 av 49 mandat.

Valets andra stora förlorare var Moderaterna som rasade till 10,36 procent. Oppositionen är tredelad: Centerpartiet regerade tillsammans med Socialdemokraterna i åtta år fram till 2010, och

står nu med bara tillsammans en ledamot från SPI. De övriga borgerliga partierna har en lång tradition av samarbete, och ställde upp i valet under namnet Koalition för Söderhamn som fick 8 mandat i valet 2014. Lika många mandat fick SD som utgör den tredje delen av oppositionen.^{cvi}

Tveksamma affärer kring SD i Söderhamn

Söderhamn är en betydligt mindre kommun än Borlänge, och idag präglad av utflyttning och hög arbetslöshet. Det väckte en del uppmärksamhet att SD redan i valet 2010 fick 11 procent i Söderhamn, vilket gjorde kommunen till partiets absolut starkaste fäste norr om Blekinge (dock tätt följd av Borlänge). I valet 2014 fick SD 15,41 procent och blev andra största parti. Det räckte till 8 ledamöter plus 2 ersättare. Efter valet hoppade en av SPI:s ledamöter över till SD som nu har 9 mandat.

Avhoppet inom den lokala SD-avdelningen har varit många även i Söderhamn. De sex ledamöter som satt förra mandatperioden hoppade samtliga av. För att klara en liknande utveckling även den här mandatperioden bestämde sig SD för att utöka sin lista med kandidater från 5 namn 2010 till 17 namn 2014. Totalt avgick 67 procent av SD:s ledamöter i kommunerna i Gävleborg, som Söderhamn är en del av, under mandatperioden 2010–2014.^{cvi}

SD:s röster i Söderhamn är mer jämnt spridda än i de andra två studerade kommunerna. Högst andel röster noterades i Sandarne, en mil söder om Söderhamns centrum, där 18,71 procent röstat på partiet. Orten är mest känd för "Skotten i Sandarne" 1932 då arbetsgivarna lejde strejkbrytare och polisen sköt tre arbetare i ryggen, men är idag en lugn villastad med ett par tusen invånare och en campingplats. Nästan lika hög andel röster fick SD i tidigare bruksorter som Söderala, Ljusne och Bergvik som tidigare varit starkt röda fästen. De som röstar med SD finns ofta i områden med få invandrare, men i Ljusne har det funnits ett asylboende i några år.^{cix}

Uppmärksamheten i medierna kring SD i Söderhamn har mest handlat om de personer som valts in på SD:s listor, och mer sällan om de politiska förslagen. Medierna var snabba med att påpeka det motsägelsefulla i att toppnamnet på de lokala listorna i valet 2006 var en andra generationens invandrare som var dömd för misshandel av sin tidigare sambo och hade 71 betalningsanmärkningar hos kronofogden.^{cx}

Kenneth Thuring, som stod som första namn på SD:s valsedlar i Söderhamn även i valet 2014, kom in tillsammans med sin tidigare fru sent i processen på en öppen lista före valet 2010. Christina, som heter Östberg efter skilsmässan, sitter numera i riksdagen. 2013 uppmärksammade medierna att Kenneth Thuring, som då var gruppleddare, tagit ut dubbla ersättningar, han hade varit sjukskriven samtidigt som han fått arvode från kommunfullmäktige. Han dömdes att betala tillbaks de 230 000 kronor som han fått för mycket. Kenneth Thuring, kallade beslutet för en "politisk dom". Han överklagade, men förvaltningsrätten höll med myndigheten.^{cx}

Redan efter förra valet fick SD plats i kommunstyrelsen, men inte i nämnderna. Efter valet 2014 sitter SD i alla nämnderna och även i styrelserna för de kommunala bolagen. Gruppledare är Daniel Persson, som också sitter i Region Gävleborg. Han är 30 år och kock på ett lokalt bemanningsföretag. Daniel Persson ser en klar koppling mellan SD:s framgångar och missnöjet med Socialdemokraterna. Han nämner även de stora nedläggningarna av industrier i regionen och arbetslösheten.

”Många tycker att Socialdemokraterna kört fast, och att vi är som de gamla Socialdemokraterna. De ser oss som ett närmare val än Alliansen.”

Det socialdemokratiska kommunalrådet Sven-Erik Lindestam tror att invandringsfrågan spelat roll för SD:s framgångar. Redan vid förra valet tyckte politikerna i Söderhamn att kommunen hade svårt att hantera alla asylsökande. En enig kommunstyrelse vädjade till Migrationsverket att placera färre asylsökande i kommunen.

Vad har SD åstadkommit i Söderhamn?

Hösten 2015 hade SD i Söderhamn gått in i en lugnare fas. De är inte särskilt aktiva, men närvarande vid mötena, enligt Sven-Erik Lindestam. Daniel Persson menar att SD är aktiva i diskussionerna ”där vi yrkar, tilläggsyrkar och reserverar oss”. Det gäller alla diskussioner i nämnder, bolag och styrelser, säger han. Sven-Erik Lindestam håller inte med. Han säger att SD begär ordet framför allt när det handlar om flyktingfrågor, och kräver regelmässigt att flyktingmottagandet ska minska. I övriga frågor är de i stort sett osynliga. SD lägger egna budgetförslag, som regelmässigt röstas ner av de andra partierna.

Förra mandatperioden lade SD många motioner i olika frågor, men sedan senaste valet har det blivit betydligt färre. Sven-Erik Lindestam säger att han ”inte på minsta vis” märkt av något lokalt engagemang i välfärdsfrågor från SD Söderhamn. Han kan inte erinra sig några motioner eller förslag som rört dessa frågor över huvud taget. Daniel Persson säger att vare sig delade turer eller deltidsjobb är några stora frågor i Söderhamn. Han menar att kommunen ”ligger bra till” på dessa områden.

Eskilstuna

Faktaruta: Eskilstuna

Eskilstuna är i likhet med de två förgående kommunerna en industristad med tydlig arbetarprägel, belägen i Södermanland med nästan 102 000 invånare i hela kommunen varav strax under 65 000 i själva tätorten Eskilstuna. Befolkningen har vuxit mycket på senare år, och det finns problem med bostäder och arbetstillfällen.

Socialdemokraterna backade något i valet 2014 men landade ändå på nästan 36 procent. Här är Moderaterna fortfarande andra parti med nästan 21 procent av rösterna, även det en minskning även om det bara handlade om strax under 300 röster.

En välorganiserad SD-avdelning

SD kom in i Eskilstuna kommunfullmäktige 2006 med 3,3 procent av rösterna. Partiet växte starkt i valet 2010 och ökade till 9,6 procent, alltså klart över riksgenomsnittet men inte riktigt på samma nivå som i Borlänge och Söderhamn. Antalet SD-ledamöter i fullmäktige ökade från 2 till 8 i senaste valet.

I valet 2014 ökade SD ytterligare och röstsiffrorna landade på 16,38 procent, partiet hade fått nästan 4 500 nya väljare och SD blev nu kommunens tredje parti. SD fick nu 13 mandat av de totalt 79, alltså 5 nya. Kim Fredriksson, lokal SD-ordförande, är gruppleddare och oppositionsråd. SD sitter även i Eskilstuna både i kommunstyrelsen och i de flesta av nämnderna och även i de kommunala bolagen. I Eskilstuna fördelar sig rösterna både över områden med stor och med liten invandring. Människor röstade både på SD i invandrartäta förorter med många med utländsk bakgrund, hög arbetslöshet och låga inkomster och på rena landsbygden.

Allra högst andel röster i Eskilstuna fick SD i ett område som heter Krusgårdsberget där 23,5 procent röstade på partiet och där endast Socialdemokraterna fick fler röster (38 procent).^{cxii} Krusgårdsberget hör till de områden i landet som pekats ut i en rapport som ett av landets mer utpräglade "utanförskapsområden". I Krusgårdsberget förvärvsarbetade bara drygt hälften och nästan 29 procent hade gått ut skolan utan godkända betyg åren 2012–2013.^{cxiii} Men SD får också röster i områden med blandat bostadsbestånd, både hyresrätter och bostadsrätter, liksom i glesbygd.

Avhopp och interna bråk har förekommit även i SD:s avdelning i Eskilstuna. Fem av de som valdes in 2010 hade hoppat av redan ett halvår senare.^{cxiv} Kommunalrådet Sarita Hotti säger att SD har bättre närvaro den här mandatperioden. Men det finns flera som hoppat av och ersatts med nya ledamöter även nu.

SD:s framgångar i Eskilstuna förklaras på ungefär samma sätt som i de båda tidigare kommunerna:

"Jag tror att det beror en känsla av att man inte förmår påverka sin egen situation, arbete, boende osv. Då ligger det nära tillhands att hitta orsaker och syndabockar. I debatten har det låtit att de tar våra jobb och våra bostäder", säger Sarita Hotti, socialdemokratiskt kommunalråd i Eskilstuna.

Vad har SD åstadkommit i Eskilstuna?

Eskilstunas SD-avdelning är mer ambitiös, åtminstone att döma av de detaljerade och utseendemässigt proffsiga budgetförslagen. Vid närmare anblick visar det sig dock att de innehåller i stort sett samma texter och förslag år från år. SD Eskilstuna har också försökt lägga egna budgetförslag till varje nämnd där de är representerade^{cxv}. Allt material finns utlagt på den informativa hemsidan. SD Eskilstuna uppdaterar även sin Facebooksida flitigt, till skillnad mot de båda andra studerade avdelningarna.

Ordföranden och gruppleddare Kim Fredriksson, som kallar sig "toppkandidat" i SD:s material, har synts flitigt i lokalpressen och i sitt eget Twitterflöde med kritik av de andra partierna, och tonen är ofta hård. SD:s budskap till väljarna är klart: de prioriterar invandring, vi prioriterar barn och gamla i Eskilstuna. Kim Fredriksson förklarade i november 2015:

"Medan Socialdemokraterna väljer en fortsatt extremt ineffektiv invandringspolitik väljer SD istället höjd skolpeng och en värdig omsorg."^{cxvi}

SD i Eskilstuna har till skillnad mot SD i Borlänge och Söderhamn skrivit några rader om att förändra arbetsvillkoren för anställda i offentlig sektor i sina lokala program. I den budget som SD presenterade, och även i årsplanen för 2016, finns rubriken "Rätten till önskad sysselsättningsgrad" och följande avsnitt:

"RÖS innebär att de anställda inom vård och omsorg erbjuds möjligheten få jobba den sysselsättningsgrad de önskar. Delade turer är något som ingen ska tvingas till. Eftersom vård och omsorg är kvinnodominerat är det ur ett jämställdhetsperspektiv en bra satsning och prioritering. Det vore naivt att tro att det inte skulle medföra ökade kostnader att lova rätten till önskad sysselsättningsgrad."^{cxvii}

I texten talas också om att öka grundbemanningen inom vård- och omsorg, vilket bland annat gör behoven av vikarier mindre. Förslagen handlar framför allt om att öka grundbemanningen inom äldreomsorgen. Av budgetförslaget framgår att det mesta av den utökade bemanningen ska tas från vikariebudgeten. Det anslås pengar till löneökningar, men framgår inte om det specifikt handlar om att den som vill ska få gå upp i arbetstid. Nämnden som helhet får en ökning av budgeten, och dessutom förväntas man effektivisera verksamheten. SD i Eskilstuna tycks inte ha reflekterat över att partiet centralt pratar om extra pengar till kommunerna.

"Vi räknar med att det ekonomiskt kommer betyda plus-minus noll", sa gruppleddaren Kim Fredriksson när han fick frågor om detta i EskilstunaKuriren.^{cxviii}

Temat för SD:s program på senare år har varit "Trygghet genom hela livet". Valmanifestet inför valet 2014 handlade också om pensionärernas trygghet, och SD föreslog även fria bussresor för de över 65 år, billigare trygghetslarm och hemtjänst samt ökad bemanning inom äldreomsorgen.

SD Eskilstuna valmanifest 2014–2018 har en ganska annorlunda framtoning än de förgående, och går på ett mer konkret sätt in i den kommunala verksamheten. Möjligen avspeglas att SD-ledamöterna suttit lite längre i fullmäktige och börjar bli mer förtrogna med sina uppdrag. Många förslag har karaktären av enkla slagkraftiga propåer som gratis halkskydd för pensionärer, betygsättning av

lärare men också om bekämpande av vänsterextremism. 2014 motionerade SD även för tillståndsplikt för tiggeri på offentlig plats.

SD i Eskilstuna tycks gilla bokslut av olika slag, de har krävt mångkulturellt bokslut, integrationspolitiskt bokslut och faktiskt även ett jämställdhetspolitiskt bokslut (i januari 2013), en motion vars inriktning avviker från resten av den politik som SD driver i Eskilstuna.

Motionen om ett jämställdhetsbokslut avslogs i september 2013, men kravet återkom igen i SD:s lokala årsplan för 2016. Kommunstyrelsen ska, tycker SD, verka för att ett jämställdhetsbokslut upprättas årligen där alla kostnader för kommunens jämställdhetsarbete ska redovisas både ekonomiskt och resultatmässigt. Avslaget motiverades med att det redan finns ett gott underlag för att göra åtminstone en del av de analyser som SD efterfrågar i motionen. Jämställdhetstanken ska prägla all verksamhet i Eskilstuna, vilket också läggs fast i regeringens mål. Men det gör också att det inte alltid är möjligt att särskilt bryta ut informationen om hur jämställdhetsarbetet fortskrider på den detaljnivå som motionärerna efterfrågar.

En påfallande stor del av SD-förslagen även i Eskilstuna handla även här om invandrings- och flyktingpolitiken. SD tyckte 2010 att heltäckande slöja inte skulle tillåtas i offentlig verksamhet, och att det inte skulle få byggas några fullskaliga moskéer i Eskilstuna. Dessutom ville de avskaffa den skattefinansierade modersmålsundervisningen, även detta ett centralt förslag.

Trots mängden proffsigt framställd tryck information framstår inte SD som något särskilt aktivt parti, om man talar med andra politiker. Bilden är att SD inte på allvar sätter sig in i det lokalpolitiska.^{cxi}

”I nämndarbetet driver de inga frågor, dock är de mer aktiva och på när det gäller reservationer. De lägger interpellationer och motioner till fullmäktige. Men det är ofta partiets centrala som läggs i flera kommuner”, säger Sandra Hotti.

Att SD är ett parti som vill öka välfärden och kommunens satsning på de offentligt anställda är inte heller något som hon märkt av.

”Nej, jag har inte märkt att de driver varken jämställdhet, folkhälsa eller demokratifrågor.”

SD i Eskilstuna får lika lite som andra SD-avdelningar igenom sina egna förslag. När de röstar kan partiet ge sitt stöd även till majoriteten i kommunen. SD stödde Socialdemokraterna, Moderaterna och Centerpartiet när de i november 2015 ställde sig negativa till tillfälliga bygglov för asylboenden, till exempel olika modulhus med hänvisning till att det var bättre med mer långsiktiga byggprojekt. Fler partier var kritiska till beslutet, främst Vänsterpartiet och Folkpartiet.

”Den socialdemokratiska majoriteten beter sig som värsta sortens paragrafryttare när de säger nej till tillfälliga bygglov för asylboenden. I det här läget är fyra väggar och ett tak att föredra framför tält och en säng att föredra framför en madrass i Migrationsverkets reception”, sa Niklas Frykman, gruppleadare för Folkpartiet i Eskilstuna.^{cxx}

Men SD:s Kim Fredriksson var för ovanlighetens skull nöjd.

”Beskedet från den rödblå kommunmajoriteten är ett steg i rätt riktning då kommunen har svårt att hantera de nyanlända som redan har kommit.”^{cxxi}

Jag har sökt Kim Fredriksson men han har inte svarat.

SD i landstingen

SD har velat avskaffa landstingen, denna åsikt framfördes till exempel i valmanifestet inför valet 2006. 2010 formulerades generella riktlinjer för en Sverigedemokraternas region- och landstingspolitik, och så sent som 2012 presenterades ett mer heltäckande landstingspolitiskt program. Detta skedde efter att 350 av SD:s lokalpolitiker samlats för en kommun- och landstingspolitisk konferens i Västerås i oktober samma år. Detta första program fokuserade bland annat på ungdomars situation och ungdomspsykiatri samt vårdplatser för de sjukaste barnen.^{cxii}

SD sitter nu i alla landsting och regioner, även Norrbotten och Västerbotten där partiet tidigare saknade representation. Partiet har delvis övertagit Miljöpartiets tidigare roll som vågmästare (tungan på vågen) i många regioner och landsting. Men röstandelen är generellt lägre än i riksdagen och kommunerna.

Patrik Jönsson, SD:s landstingsråd i Region Skåne, tror att SD:s landstingspolitiker med tiden kommer att hanteras mer skilt från de som sitter i kommunerna, än så länge är partikonferenserna gemensamma. Det finns en landstingsrådsgrupp som samlas ibland precis som kommunalråden. Men det är inte ofta, han uppskattar att landstingsråden ses kanske en gång om året.

Välfärd och jämställdhet i landstingen?

Det landstingspolitiska programmet har genomgått samma utveckling som SD:s övriga partidokument. Tidigare stod det står nästan ingenting om förbättringar för de anställda i offentlig sektor, men i det landstingspolitiska programmet från 2014 betonas välfärdsfrågorna plötsligt mer.

Under rubriken "Personal och arbetsmiljöfrågor" talas om att landstinget måste visa både de som arbetar i offentlig sektor och de som använder tjänsterna, till exempel som vårdtagare eller trafikanter, samma respekt. Här lyfter SD frågan om att det måste skjutas till resurser för att ge möjlighet till "fler händer i vården" och att personaltätheten måste ökas. Dessutom talas det om rätt till heltid och att få bort ofrivilliga delade turer.

"Ständig underbemanning leder till stress, utbrändhet, ogenomtänkta rörelser och annat som kan resultera i arbetsskador. I enlighet med Sverigedemokraternas förslag till riksbudget tillskjuter vi betydande resurser i form av stimulansbidrag till både kommuner och landsting så att alla de ca 100 000 idag deltidsanställda inom offentlig sektor ska kunna utöka sin tjänst till heltid. Offentliga arbetsgivare bör således erbjuda sina deltidsanställda en utökning av sina anställningsvillkor. Likaså bör landstingen arbeta för att slopa de ofrivilliga delade turerna. Inte minst inom omsorgsarbetet."

SD formulerar sedan en rad andra åsikter som att "landstingen måste i samverkan med de fackliga organisationerna säkerställa en trygg arbetsmiljö för personalen". SD riktar skarp kritik mot de andra partierna som drivit igenom ett mångkulturellt samhälle som enligt SD ställt de som arbetar i offentlig sektor inför en svår situation:

"Vi vet att samhället som vi lever i har skapats av de politiker som styrt Sverige på ett felaktigt sätt, men inte desto mindre ser vi det som vårt ansvar att bryta denna samhällsutveckling. Det kan vi bara göra på lång sikt, men på kort sikt kan det vara nödvändigt att säkra arbetsmiljön för till exempel bussförare och akutpersonal med hjälp av vakter då polisens resurser inte räcker till."

Landstingsprogrammet innehåller också en sektion om jämställdhet som deklarerar det för andra partier självklara att: "Formell jämställdhet bör råda inom landstingen. Varken män eller kvinnor bör särbehandlas negativt på basis av sin könstillhörighet. Omotiverade löneskillnader mellan män och kvinnor bör inte förekomma."

SD:s synsätt att män och kvinnor är i grunden olika biologiskt genomsyrar också landstingsprogrammet. SD kommer till slutsatsen att det är viktigt att inte alla behandlas lika eftersom män och kvinnor kan drabbas av olika sjukdomar och få olika symptom.

En av de frågor som väckt mest uppmärksamhet är att SD ofta motsätter sig mångkulturella inslag på kulturområdet, och generellt vill att konst ska vara opolitisk. Det finns formuleringar i det landstingspolitiska programmet om att kulturen ska avspegla nordisk kultur och traditioner. Kulturen lyfts även av SD-politiker fram som ett lämpligt område för stora besparingar i många regioner och landsting.

En stor del av landstingspolitiken handlar förstås om att administrera vård- och omsorg. Men det är inte påfallande ofta som SD tar strid i landsting och regioner för frågor som rätt till heltid, minska ofrivilliga delade turer och fler händer i vården, trots att dessa avsnitt får så förhållandevis stort utrymme i deklarationerna.

Faktaruta: SD i landstingen

Flest mandat har SD i Region Skåne, 23 ledamöter. I Västra Götaland sitter 14 ledamöter och sedan följer Östra Götaland 10 ledamöter, Stockholm och Jönköping 9.

Totalt sitter 161 SD-ledamöter i regioner och landsting. Efter valet 2014 tog SD över som vågmästare i många landsting. Det skedde bland annat när partiet kom in i Stockholms läns landsting för första gången, och partiet använde sin roll som tungan på vågen till att ge Allianspartierna möjlighet att fortsätta styra. SD mer än fördubblade antalet röster och fick totalt 9,2 procent av rösterna, vilket ändå var klart lägre andel av samtliga röster än i riksdagsvalet.

Över 70 procent av ledamöterna är män, och bland de som kandiderade för SD var nästan 74 procent män. Det är något lägre andel än bland ledamöterna i kommunerna. Det finns ändå inget parti som ligger ens i närheten av SD ifråga om obalanserad könsfördelning, andra parti sett till manlig dominans är Moderaterna där 55,8 procent av ledamöterna är män. (Lägst andel män hittar man bland Miljöpartiets ledamöter, de utgör endast 37 procent.)^{cxxiii}

SD i Region Skåne

Vi har valt att titta särskilt på Region Skåne som är SD:s flaggskepp i region- och landstingspolitiken. SD fick 14,6 procent och är tredje största parti i Region Skåne, med 23 av 149 ledamöter. SD fick även en vågmästarroll. Störst i Region Skåne är annars Socialdemokraterna med 51 mandat och Moderaterna med 35 mandat.

SD ökade kraftigt och fick 45 807 fler röster jämfört med förgående val. Moderaterna förlorade 55 086 medan Socialdemokraterna gick framåt med 27 571 röster. Det går alltså knappast att se SD:s framgångar som en protest mot Socialdemokraterna.

Avsikten var att försöka få en uppfattning om vad SD vill i den regionala politiken, och tanken var att just Region Skåne skulle erbjuda särskilt goda möjligheter. Men det visade sig att SD inte trätt fram på något särskilt tydligt sätt i Region Skåne.

Partiet lägger förslag utan större konsekvens. Kritik mot delade turer togs upp i förslaget till budget för 2015. I budgeten för 2016 nämns inte frågan över huvud taget. Rätt till heltid talas det inte alls om i budgeten för 2015. Däremot står det att heltidstjänst ska vara norm i budgeten för 2016. 2015 vill SD ge sjuksköterskorna högre lön och dra ner på kostnader för politiker och partibidrag. 2016 tycker SD att Region Skåne ska satsa på att höja lönerna inom "vårdtunga områden så väl psykiskt som fysiskt". Samma inkonsekvens och närmast slumpmässiga nerslag i floden av förslag som är möjliga att lägga märks på fler områden.

SD:s program i Region Skåne är så identitetslöst att det vore svårt att veta vilket parti det var skickat från om det inte stod på första sidan. En formulering om samband mellan misslyckad invandringspolitik och dåligt skatteunderlag på sidan två är en fingervisning. Men inte heller den frågan återkommer påfallande ofta.

SD har samma ambivalenta syn på vinster i välfärden som partiet centralt. SD röstade nej till hälsovalet som infördes 2009, och då stod SD på samma sida som Vänsterpartiet, mot alla de andra partierna i regionen. Men partiet har periodvis intagit en mer positiv attityd. 2013 sa Lars-Johan Hallgren, gruppledaren för SD i Region Skåne:

"Vi är inte emot hälsovalsreformen, men vi är lite kluvna. Vi vill ha en ordentlig utvärdering av den och vi blir mer och mer tveksamma till ytterligare privatiseringar." ^{cxxiv}

Det året var SD motståndare till bolagisering av bland annat Folk tandvården. ^{cxxv} I budgeten för 2016 tycker SD att utvärderingen av vårdvalet ska fortsätta. Några åsikter om vinster i välfärden uttrycks inte heller.

SD lägger ofta underfinansierade budgetar, och i Region Skåne kan de som 2013 utgå från de borgerliga partiernas budget, men både gå med på besparingar som finns i ursprungsberäkningarna

och lägga förslag om egna satsningar – utan att föreslå höjd skatt. Förklaringen som gav var bland annat att det gick att dra ner på vården för asylsökande och patienters behov av tolkhjälp.^{cxxvi}

I kraft av sin storlek har SD ändå möjlighet att påverka åtminstone vilken budget som Region Skåne ska ta. Situationen kring omröstningarna om budgeten i Region Skåne har kännetecknats av avancerat taktikspel de senaste åren. En faktor är att SD vägrar att uppge i förväg hur partiet kommer att rösta. Mest kaotisk var budgetomröstningen 2014 som slutade med att Socialdemokraterna överraskade valde att rösta på SD:s budget bara för att få bort Alliansens till andra omgången så att de rödgrönas budget kunde gå igenom. 2015 års budgetförhandlingar slutade också med att den rödgröna majoriteten fick igenom sin budget, men den här gången genom förhandlingar över blockgränserna.^{cxxvii}

SD motionerar inte särskilt flitigt i Region Skåne. Få av motionerna är särskilt kontroversiella eller avviker på något radikalt sätt från förslag som vilket parti som helst hade kunnat presentera. Bara en motion handlar om invandring: SD vill införa obligatoriska hälsoundersökningar för nyanlända invandrare. En motion som lades 2012 handlar om att djur ska slaktas enligt ”svenska lagar och regler”, vilket syftar på att det inte ska vara tillåtet med halal- och kosherlakt. Det är det inte heller i Sverige (men produkter som slaktas på detta vis kan importeras). Inga motioner rör välfärdstjänster, förbättringar för personal i offentlig sektor eller inställning till företag i välfärdssektorn.

Annars har SD i Region Skåne framför allt uppmärksammat under 2015 när de försökte ta SD:s centrala kampanj mot tiggeriet från tunnelbanan i Stockholm till Skånetrafiken och stadsbussarna i Lund, Malmö och Helsingborg, men Skånetrafiken sa nej. SD överklagade då till Förvaltningsrätten.^{cxxviii} Ärendet utreds fortfarande.

SD:s regionråd har ordet

Patrik Jönsson valdes in i riksdagen för SD 2014, men efter tre månader blev han tillfrågad att ta över som SD:s regionråd. Han tidigare suttit som ledamot i regionen. Patrik Jönsson säger att det ”inte varit jättelätt” att administrera den stora gruppen av 23 politiker. Det är också ett problem med regionens dåliga ekonomi som snarast väntas förvärras på grund av omfattande bygg- och renoveringsprojekt.

Patrik Jönsson säger att SD:s främsta mål i regionen är sparsamhet och att ta ansvar för hur skattemedlen används. SD har kritiserat att administrationen ökat mycket i regionen, och tycker att antalet politiska sekreterare borde bantas. SD driver också en linje att regionen ska ägna sig åt kärnverksamheten, och dit räknar de inte kultur. Kulturen skulle få 60 miljoner mindre med SD:s budget, och pengarna skulle riktas till ”regional och lokal kultur”. Den skulle inte heller ha en politisk inriktning (i detta ligger inte minst en kritik av att kultur tenderar att vara vänstervriden, enligt Patrik Jönsson).

”Vi pratar inte invandring särskilt mycket. Vi kan inte göra särskilt mycket där, det är kommunen som har de möjligheterna.”

Däremot nämner han att SD drivit frågan om ett nej till omskärelse, och att unga pojkar inte ska "bli av med en frisk del av kroppen". SD har också, som nämnts, motsatt sig oskuldskontroller. Sedan tycker SD att det ska vara lika villkor för alla, säger han, oavsett om personer kommer från Sverige eller Somalia. SD:s linje är att invandrare inte ska särbehandlas och att svenskar inte ska diskrimineras för att de är svenskar.

Patrik Jönsson slår tillbaks anklagelserna om att SD har snott innehållet i den borgerliga budgeten.

"Det skiljer rätt mycket, vår liknar mer socialdemokraternas på vissa punkter, vi vill till exempel bara höja taxan i kollektivtrafiken med 5 procent, medan de borgerliga partierna vill höja 12 procent."

SD har inte agerat i frågan om vinster i välfärden, och Patrik Jönsson menar att det är en fråga som tas på riksplanet, inte i regionen.

"Jag tycker man ska vara väldigt restriktiv, men generellt tycker jag att mycket av primärvården drivs bäst i egen regi. Det kan finnas positiva vinster med att lägga ut till exempel vårdcentraler. Men helst ska ju vinsterna återinvesteras i verksamheten."

Han nämner också att SD varit kritiskt till att Allianspartierna inte vill utreda vårdvalet.

"Det kostar mycket pengar och ibland blir det fel prioriteringar, vi har minskat köerna för starr men de som har cancer får vänta."

Han ställer sig positiv till både att minska delade turer och rätt till heltid, säger han. Men han säger att sådana satsningar bygger på att det avsätts pengar i riksbudgeten, och att SD ju inte får igenom sin budget med riktade pengar för detta (detta problematiserades tidigare i texten).

"Rätt till heltid är självklart. Delade turer är väl mest i kommunernas äldreomsorg?"

SD ökar stadigt i opinionsmätningarna och ligger nu över 30 procent i Region Skåne. Men partiet blir inte inbjudet till möten med andra partier. Däremot sker samtal i arbetsutskotten, och Patrik Jönsson tycker sig se att Allianspartierna går samma väg som SD när de vill skära i kulturen för att få pengar till kärnverksamheten.

Källor – ett urval

Cooper, Eva: "Folkhemspopulismen i praktiken – om Sverigedemokraternas arbetsmarknads-, skatte- och välfärdspolitik", Timbro, 2013: <http://timbro.se/integration/rapporter/folkhemspopulismen-i-praktiken-timbro-granskar-sverigedemokraternas>

Ekstedt, Malin, red.: "Folk, familj och fosterland – Nationalismens konsekvenser för jämställdhet", Expo och Kvinna till Kvinna, 2014.

http://expo.se/www/download/140513_folk_familj_fosterland_slutversion_webb.pdf

Ekstrand, Agnes: "Den nationalistiska jämställdheten – En analys av Sverigedemokraternas familjeretorik", Magisteruppsats 15 hp H2KTR, Kommunikatörsprogrammet med inriktning mot myndigheter och offentlig förvaltning, 2014:

https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/37790/1/gupea_2077_37790_1.pdf

LO-rapport: "SD – ett arbetarfientligt och antifackligt parti", Alla kan göra något-projektet, 2014:

[http://www.lo.se/home/lo/res.nsf/vRes/lo_1366026587231_om_sd_pdf/\\$File/Om_SD.pdf](http://www.lo.se/home/lo/res.nsf/vRes/lo_1366026587231_om_sd_pdf/$File/Om_SD.pdf)

Lodenius, Anna-Lena: "Vi säger vad du tänker – Högerpopulismen i Europa", Atlas, 2015.

Lodenius, Anna-Lena & Wingborg, Mats: "Slaget om svenskheten – att ta debatten med Sverigedemokraterna", Premiss, 2009.

Magnusson, Örjan: "Män och kvinnor i grunden olika för SD", intervju med genusvetaren Ann Towns. SVT Agenda, 2013-04-28: <http://www.svt.se/agenda/sdmanochkvinnorigrundenolika>

Nelson, Sandra: "Lika värda, men ...", Nöjesguiden, 2011-11-03: <http://ng.se/artiklar/lika-var-da-men>

SVT/Agenda: "Därför har SD svårt locka kvinnliga väljare"

2013-04-28: <http://www.svt.se/agenda/sverigedemokraternaockkvinnorna>

Westling, Nils: "Stödpartiet – en analys av hur Sverigedemokraterna röstat i riksdagen", Tiden rapport, 2014:1

Material från SD – ett urval

SD:s partiprogram/principprogram, olika versioner sedan partiets start 1988.

SD:s budgetmotioner sedan riksdagsinträdet 2010.

SD:s valmanifest valet 2010 och 2014.

Tidningen "SD-kuriren", årgångarna 2010–2014

"Ekonomisk politik" – handlingsprogram antaget vid Riksårsmötet 2004-05-09

"Familjepolitiskt program", antaget vid extra Riksårsmöte i SD, 2004-11-27

"Handlingsplan för äldreomsorgen", antaget vid SD:s Riksårsmöte 2007-05-19

Pressmeddelande 2013-07-01: "SD presenterar miljardsatsning för att stärka möjligheten till heltid inom, offentlig satsning".

Rapport från Sverigedemokraterna: "Dags att tala klarspråk om våldtäkterna!", 2010-08-25:

https://sverigedemokraternaspartiprogram.files.wordpress.com/2010/08/sd_valdtaktsrapport.pdf

Redogörelse från riksdagsgruppen inför Sverigedemokraternas landsdagar 2013, 2013-11-04:

<https://sd.se/wp-content/uploads/2013/11/Riksdagsgruppens-redog%C3%B7relse-2013.pdf>

Åkesson, Jimmie: "Ge alla kvinnor rätt till heltid", Aftonbladet, 2013-06-30
<http://www.aftonbladet.se/debatt/article17049676.ab>

Åkesson, Jimmie: "Stärk kvinnors möjlighet till heltid", SD:s hemsida, 2013-07-03:
<https://sverigedemokraterna.se/2013/07/03/ge-alla-kvinnor-ratt-till-heltid/>

Motion till riksdagen 2011/12:SD350 OS
 av Jimmie Åkesson m.fl. (SD) med anledning av prop. 2011/12:100 2012 års ekonomiska
 vårproposition

Motion till riksdagen 2010/11:SD300 OS av Jimmie Åkesson m.fl. (SD) med anledning av prop.
 2010/11:100 2011 års ekonomiska vårproposition SD300.doc/

Åkesson, Jimmie: "Satis Polito", A&L, 2013.

ⁱ SD-kurirens text i samband med regeringskrisen i november 2014: <https://sdkuriren.se/sd-vi-kommer-forsoka-falla-regeringen/>

ⁱⁱ Måwe, Ida: "Allt fler män för jämställdhet – i princip", Jämställdhet.nu, 2014-04-15:
<http://www.jamstall.nu/allt-fler-man-for-jamstalladhet-i-princip-3059/>

ⁱⁱⁱ Carlsson, Annika: "Männen tar ut allt fler dagar", DN, 2014-09-02: <http://www.dn.se/ekonomi/mannen-tar-ut-allt-fler-dagar/>

^{iv} SD: "Riktlinjer för Sverigedemokratisk kommunpolitik", 2007.

^v SD:s egen förklaring av begreppet socialkonservatism: SD-kuriren nr 116, december 2014: "På socialkonservativ grund".

^{vi} Delby, Johan & Wrede, Magnus: "Även svenskar behöver assimileras", Dagens Samhälle, 2013:7.

^{vii} Motion 2012/13:13:K384

^{viii} Söder, Björn: "Fegisarna diskuterar", Björn Söders blogg, 2007-07-06

^{ix} Tiberger, Ann: "Jag ger mig inte in på det primära målet", Dagens Arbete, 2007-11-28

^x Intervju med Jimmie Åkesson i TCO-tidningen 2008-08-04

^{xi} LO: "SD - ett arbetstagarfientligt och antifackligt parti", Alla kan göra något, 2014.

^{xii} Sverigedemokratiskt inriktningsprogram för arbetsmarknaden, antaget vid Landsdagarna 2011.

^{xiii} Lodenius, Anna-Lena & Wingborg, Mats: "Slaget om svenskheten – att ta debatten med Sverigedemokraterna", Premiss, 2009, sid 119 ff.

^{xiv} Dagens Samhälle #25:2015: "Krav på ny S-strategi efter SD:s framgångar"

^{xv} Riksdagen.se: Motion 2012/13: A291

^{xvi} Amnéus, Anna: "SD-kvinnor kopplar våldtäkter till invandringen", Expo.se, 2012-07-04.

^{xvii} Byström, Max: "SD-profil ska locka kvinnliga väljare", SvD, 2014-04-23.

^{xviii} Söderström, Jan: "SD: Kvinnor behöver inte makt", Aktuellt i politiken, 2012-12-17:
<http://www.aip.nu/default.aspx?page=3&nyhet=41626>

^{xix} Nöjesguiden 2013

^{xx} Carp, Ossi: "SD-topp: 'Våldtäkt är en muslimsk straffmetod'", DN, 2014-01-08:
<http://www.dn.se/nyheter/sverige/sd-topp-valdtakt-en-muslimsk-straffmetod/>

^{xxi} Carling, Maria: "Minst jämställd lön inom SD och KD", SvD, 2014-06-12.

^{xxii} Wallberg, Peter: "Kvinnor ska hjälpa SD få makt", DN, 2012-10-28.

^{xxiii} Åkesson, Jimmie: "Ge alla kvinnor rätt till heltid", Aftonbladet, 2013-06-30
<http://www.aftonbladet.se/debatt/article17049676.ab>

^{xxiv} Åkesson, Jimmie: "Ge alla kvinnor rätt till heltid", Aftonbladet, 2013-06-30
<http://www.aftonbladet.se/debatt/article17049676.ab>

^{xxv} SD-kvinnor: "Vi vägrar acceptera en offerroll", SD-kuriren, 2014-02-27.

^{xxvi} Lodenius, Anna-Lena: "Vi säger vad du tänker – högerpopulismen i Europa", Atlas, 2015, sid 19 ff.

- ^{xxvii} Ekström, Johanna: "Forskare dömer ut Åkessons tal om svält", SvD, 2014-08-28.
- ^{xxviii} Cooper, Eva: "Folkhemspopulismen i praktiken – om Sverigedemokraternas arbetsmarknads-, skatte-och välfärdspolitik", Timbro, 2013: <http://timbro.se/integration/rapporter/folkhemspopulismen-i-praktiken-timbro-granskar-sverigedemokraternas>
- ^{xxix} Cooper, Eva: "Folkhemspopulismen i praktiken – om Sverigedemokraternas arbetsmarknads-, skatte-och välfärdspolitik", Timbro, 2013: <http://timbro.se/integration/rapporter/folkhemspopulismen-i-praktiken-timbro-granskar-sverigedemokraternas>
- ^{xxx} Nilsson, Christoffer: "Tvångsomhändertagna gravida som snusar", Aftonbladet, 2015-11-29.
- ^{xxxi} 275 av 290 kommuner besvarade enkäten. Benigh, Love: "Rätt till heltid i bara var åttonde kommun", SVT Nyheter, 2012-12-28: <http://www.svt.se/nyheter/inrikes/ratt-till-heltid-i-bara-var-attonde-kommun>
- ^{xxxii} 275 av 290 kommuner besvarade enkäten. Benigh, Love: "Rätt till heltid i bara var åttonde kommun", SVT Nyheter, 2012-12-28: <http://www.svt.se/nyheter/inrikes/ratt-till-heltid-i-bara-var-attonde-kommun>
- ^{xxxiii} Jämtin, Carin & Dahlberg, Lars: "Vi lovar att införa rätt till heltid", SvD, 2012-06-16: <http://www.svd.se/vi-lovar-att-infora-ratt-till-heltid>
- ^{xxxiv} Jämtin, Carin & Dahlberg, Lars: "Vi lovar att införa rätt till heltid", SvD, 2012-06-16: <http://www.svd.se/vi-lovar-att-infora-ratt-till-heltid>
- ^{xxxv} SCB: "På tal om kvinnor och män".
- ^{xxxvi} Runblom, Karin: "Bred politisk kritik mot delade turer", 2014-03-10, Sveriges Radio
- ^{xxxvii} Runblom, Karin: "Bred politisk kritik mot delade turer", 2014-03-10, Sveriges Radio
- ^{xxxviii} Gustafsson Hedeström, Mats: "Lite gjort för att få bort delade turer", KommunalArbetaren, 2014-03-10: <http://www.ka.se/lite-gjort-for-att-fa-bort-delade-turer>
- ^{xxxix} SD Pressmeddelande: "SD presenterar miljardsatsning för att stärka möjligheten till heltid inom offentlig sektor", 2013-07-01: <http://www.mynewsdesk.com/se/sverigedemokraterna/pressreleases/sd-presenterar-miljardsatsning-foer-att-staerka-moejligheten-till-heltid-inom-offentlig-sektor-882360>
- ^{xl} Ljungdell, Anna: "Massiva besparingar på välfärden i SD:s budget", Dagens Samhälle, 2015-09-08: <http://www.dagensamhalle.se/debatt/massiva-besparingar-pa-vaelfaerden-i-sds-budget-17952>
- ^{xli} SVT Livekollen: "Livekollen granskar debatten om 'välfärdskollapsen'", 2015-10-12: <http://www.svt.se/nyheter/inrikes/livekollen-granskar-debatten-om-valfardskollapsen>
- ^{xlii} Pressmeddelande 2013-07-01: "SD presenterar miljardsatsning för att stärka möjligheten till heltid inom, offentlig satsning".
- ^{xliii} Sjöstedt, Oscar: "Oscar Sjöstedt: SD sparar inte på välfärden", Dagens Samhälle, 2015-09-08: <http://www.dagensamhalle.se/debatt/oscar-sjoestedt-sd-sparar-inte-pa-vaelfaerden-18027>
- ^{xliv} Ljungdell, Anna: "Massiva besparingar på välfärden i SD:s budget", Dagens Samhälle, 2015-09-08: <http://www.dagensamhalle.se/debatt/massiva-besparingar-pa-vaelfaerden-i-sds-budget-17952>
- ^{xlv} Ljungdell, Anna: "Massiva besparingar på välfärden i SD:s budget", Dagens Samhälle, 2015-09-08: <http://www.dagensamhalle.se/debatt/massiva-besparingar-pa-vaelfaerden-i-sds-budget-17952>
- ^{xlvi} SVT Livekollen: "Livekollen granskar debatten om 'välfärdskollapsen'", 2015-10-12: <http://www.svt.se/nyheter/inrikes/livekollen-granskar-debatten-om-valfardskollapsen>
- ^{xlvii} Baas, David: "SD vill spara mer på flyktingar mitt i krisen", Expressen, 2015-09-09: <http://www.expressen.se/nyheter/sd-vill-spara-mer-pa-flyktingar-mitt-i-krisen/>
- ^{xlviii} Jansson, Li: "Amatörmässiga kalkyler från SD", Expressen, 2013-10-02.
- ^{xlix} Buskas, Eva & Kärrman, Jens: "Får bidrag för miljoner – var femte folkvald sverigedemokrat är sjukpensionär", Aftonbladet, 2014-07-01.
- ⁱ Ekström, Johanna: "Dubbla ersättningar för sjukskriven Åkesson", SvD, 2014-11-21.
- ⁱⁱ Jimmie Åkessons sommartal 2011
- ⁱⁱⁱ Larsson, Mats J: "Åkesson positiv till skärpta vinstregler", DN, 2014-10-06: <http://www.dn.se/valet-2014/akesson-positiv-till-skarpta-vinstregler/>
- ⁱⁱⁱⁱ SD:s hemsida, vår politik från A till Ö: <https://sd.se/var-politik/var-politik-a-till-o/>
- ^{liv} Lindgren, Karin: "SD stöder rödgröna om vinster och veto", Lärarnas tidning, 2014-09-26.
- ^{lv} Rehn, Per-Anders: "SD stöder krav om ny utredning av välfärdsvinster", SR Ekot, 2015-05-26: <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=6173759>
- ^{lvi} Uvell, Markus: "Folkhemspopulismen", Timbro 2010

-
- ^{lvii} Nordenskiöld, Tomas & Öjemar, Fredrik: "Kreab bakom SD:s högersväng", Dagens Industri 2015-09-15
- ^{lviii} Nordenskiöld, Tomas & Öjemar, Fredrik: "Kreab bakom SD:s högersväng", Dagens Industri 2015-09-15
- ^{lix} GP/TT: "Näringslivet lobbar mot SD", 2015-09-13
- ^{lx} GP/TT: "Näringslivet lobbar mot SD", 2015-09-13
- ^{lxi} Motion till SD:s landsdagar 2015: FI15002 "Reglering av vinst och kvalitet i välfärden".
- ^{lxii} Westling, Nils: "Stödpartiet – en analys av hur Sverigedemokraterna röstat i riksdagen", Tiden rapport, 2014:1
- ^{lxiii} Westling, Nils: "Stödpartiet – en analys av hur Sverigedemokraterna röstat i riksdagen", Tiden rapport, 2014:1
- ^{lxiv} Westling, Nils: "Stödpartiet – en analys av hur Sverigedemokraterna röstat i riksdagen", Tiden rapport, 2014:1
- ^{lxv} Larsson, Mats J: "Sverigedemokraterna väljer regeringens sida", DN, 2015-01-15:
<http://www.dn.se/nyheter/politik/sverigedemokraterna-valjer-regeringens-sida/>
- ^{lxvi} Sundell, Anders: "Sverigedemokraterna röstar oftare med socialdemokraterna än med moderaterna", Politologerna, 2015-05-22:
<https://politologerna.wordpress.com/2015/05/22/sverigedemokraterna-rostar-oftare-med-socialdemokraterna-an-med-moderaterna/>
- ^{lxvii} SD: "Redogörelse från riksdagsgruppen 2013", 2013-11-04.
- ^{lxviii} Riksdagen.se: Betänkande 2015/16:SfU5 En mer jämställd föräldrapenning
- ^{lxix} Riksdagen.se: Betänkande 2014/15:AU3 Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering
- ^{lxx} Gunnars, Lena: "Så vill SD förändra Sveriges arbetsrätt", Lag och avtal, 2011-03-24.
- ^{lxxi} Öjemar, Fredrik: "De skolkar mest i riksdagen", Dagens Industri, 2014-06-25:
<http://www.di.se/artiklar/2014/6/25/de-skolkar-mest-i-riksdagen/>
- ^{lxxii} Israelsson, Linette: Skalin frånvarande vid drygt hälften av riksdagens omröstningar", Allehanda.se,
<http://www.allehanda.se/medelpad/sundsvall/skalin-franvarande-vid-drygt-halften-av-riksdagens-omrostningar-1>
- ^{lxxiii} Riksdagen.se, Söder, Björn: "SD önskar översyn av kvittningssystemet i riksdagen", SVT Debatt, 2011-02-17:
<http://www.mynewsdesk.com/se/sverigedemokraterna/pressreleases/sd-kraever-oerversyn-av-kvittningssystemet-i-riksdagen-582931>
- ^{lxxiv} Intervju med Mattias Karlsson i samband med detta upprop, 2015-10-25:
https://www.youtube.com/watch?v=IElyiz_QfGM
- ^{lxxv} SD: "Upprop till folkomröstning", SD-kuriren, 2015-10-15: <https://sd.se/upprop-for-folkomrostning/>
- Intervju med Mattias Karlsson i samband med detta upprop, 2015-10-25:
https://www.youtube.com/watch?v=IElyiz_QfGM
- Asplund, Mathias: Expressen, 2015-11-07: "SD:s flygblad sågas av statsvetarna",
<http://www.expressen.se/nyheter/sds-flygblad-sagas-av-statsvetare/>
- ^{lxxvi} Lindqvist, Roger: "Strömhopp från SD", DN, 2011- 03-22: <http://www.dn.se/nyheter/politik/stromhopp-fran-sd>
- ^{lxxvii} Wrede, Magnus: "Rekordmånga folkvalda hoppar av sina uppdrag", Dagens Samhälle, 2013-12-19:
<http://www.dagensamhalle.se/nyhet/rekordmanga-folkvalda-hoppar-av-sina-uppdrag-7169>
- ^{lxxviii} Lundahl, Karin: "159 SD-stolar tomma i kommunerna", Dagens Samhälle, 2014-09-16:
<http://www.dagensamhalle.se/nyhet/159-sd-stolar-gapar-tomma-i-kommunerna-10770>
- ^{lxxix} Wrede, Magnus: "Antalet politiska vildar växer rekordartat", Dagens samhälle, 2014-02-26:
<http://www.dagensamhalle.se/nyhet/antalet-politiska-vildar-vaexer-rekordartat-7942>
- ^{lxxx} SD: "Inriktningsprogram för Sverigedemokratisk kommunpolitik", 2014.
- ^{lxxxi} SD: "Inriktningsprogram för Sverigedemokratisk kommunpolitik", 2014.
- ^{lxxxii} SD: "Inriktningsprogram för Sverigedemokratisk kommunpolitik", 2014.
- ^{lxxxiii} SD: "Inriktningsprogram för Sverigedemokratisk kommunpolitik", 2014.
- ^{lxxxiv} SD: "Inriktningsprogram för Sverigedemokratisk kommunpolitik", 2014.
- ^{lxxxv} SD: "Inriktningsprogram för en Sverigedemokratisk kommunpolitik", Utgåva 2, 2013-04-02.
- ^{lxxxvi} SD: "Inriktningsprogram för en Sverigedemokratisk kommunpolitik", Utgåva 2, 2013-04-02.
- ^{lxxxvii} SD: "Inriktningsprogram för Sverigedemokratisk kommunpolitik", 2014.

- ^{lxxxviii} Sundberg, Robert: "S och MP fortsätter att styra i Borlänge", DT, 2014-08-29:
<http://www.dalademokraten.se/opinion/ledare/s-och-mp-fortsatter-styra-i-borlange>
- ^{lxxxix} Socialdemokraterna i Borlänge: "Röda Borlänge: de första hundra åren: Borlänge arbetarekommun 100 år 1905-2005", 2005. Valresultat från Ortshistoria.se: [Ortshistoria.se/Städer/Borlänge/Valresultat](http://ortshistoria.se/Städer/Borlänge/Valresultat)
- ^{xc} Sundberg, Robert: "S och MP fortsätter att styra i Borlänge", DT, 2014-08-29:
<http://www.dalademokraten.se/opinion/ledare/s-och-mp-fortsatter-styra-i-borlange>
- ^{xc} Sundberg, Robert: "S och MP fortsätter att styra i Borlänge", DT, 2014-08-29:
<http://www.dalademokraten.se/opinion/ledare/s-och-mp-fortsatter-styra-i-borlange>
- ^{xcii} Valmyndigheten.se. Svensson, Maria: "Vi blev då inte förvånade", DT, 2014-09-15:
<http://www.dt.se/dalarna/borlange/vi-blir-da-inte-forvanade> Fäldt, Agnes: "Byarna som valde Sverigedemokraterna", DT, 2014-09-24: <http://www.dt.se/allmant/dalarna/byarna-som-valde-sverigedemokraterna>
- ^{xciii} Andersson, Carl V: "SD-folket i verkligheten", Expressen, 2010-09-21.
- ^{xciv} Vergara, Daniel: "SD-politiker avgår om inte gruppleddare avsätts", 2013-05-15: http://expo.se/2013/sd-politiker-avgar-om-inte-gruppleddare-avsatts_5910.html
- ^{xcv} Brodin, Jerry: "SD föll samman efter rekordval", DT, 2014-09-13: <http://www.dt.se/dalarna/borlange/sd-foll-samman-efter-rekordval>
- ^{xcvi} Brodin, Jerry: "Marie Edenhager anmäls", DT, 2014-03-03: <http://www.dt.se/dalarna/borlange/marie-edenhager-anmals>. Larsson, Lars-Gunnar: "Marie Edenhager utesluts ur SD", SVT Nyheter Dalarna, 2014-01-28: <http://www.svt.se/nyheter/regionalt/dalarna/marie-edenhager-utesluts-ur-sd>
- Johansson, Susanna: "Marie Edenhager friad från brottsmisstankar", SVT Nyheter Dalarna, 2014-05-16: <http://www.svt.se/nyheter/regionalt/dalarna/marie-edenhager-friad-fran-brottsmisstankar>
- ^{xcvii} Lindh, Niklas: "Edenhager startar nytt parti", SVT Nyheter Dalarna, 2014-02-25:
<http://www.svt.se/nyheter/regionalt/dalarna/edenhager-startar-nytt-parti>
- Brodin, Jerry: "Marie Edenhager anmäls", DT, 2014-03-03: <http://www.dt.se/dalarna/borlange/marie-edenhager-anmals>
- ^{xcviii} Lindh, Niklas: "Socialdemokraterna gör ännu ett stort förlustval och Sverigedemokraterna blir kommunens näst största parti", SVT Nyheter Dalarna, 2014-09-15: <http://www.svt.se/nyheter/regionalt/dalarna/sd-nast-storsta-parti-i-borlange>
- ^{xcix} Kollega: "SD-aktiv och förtroendevald", 2014-04-17: <http://www.kollega.se/sd-aktiv-och-fortroendevald>
- ^c Johansson, Henrik: "SD-politiker och förtroendevald i Unionen – hetsar mot somalier i Borlänge efter en dröm", 2014-06-24: <https://www.interasistmen.se/dumheter/sd-politiker-och-fortroendevald-unionen-hetsar-mot-somalier-borlange-efter-en-drom/>
- ^{ci} Kollega: "SD-aktiv och förtroendevald", 2014-04-17: <http://www.kollega.se/sd-aktiv-och-fortroendevald>
- ^{cii} Mattmar, Ulf: "Så vill SD locka kvinnorna: 'På bruket fanns familjekänslan'", SVT/Agenda, 2013-04-28: <http://www.svt.se/agenda/sdkvinnapabruketfannsfamiljekanslan>
- ^{ciii} Brodin, Jerry: "SD föll samman efter rekordval", DT, 2014-09-13: <http://www.dt.se/dalarna/borlange/sd-foll-samman-efter-rekordval>
- ^{civ} Karlsson, Conny: "SD i Borlänge opponerar sig inte", DD, 2015-09-10:
<http://www.dalademokraten.se/opinion/insandare/sd-i-borlange-opponerar-sig-inte>
- ^{cv} AnkanDalarna: "Vi i Sverigedemokraterna talar när vi har något viktigt att säga", DD, 2015-09-14:
<http://www.dalademokraten.se/opinion/insandare/vi-sverigedemokrater-talar-nar-vi-har-nagot-viktigt-att-saga>
- ^{cvi} DT: "Socialnämnden lyfter fram den svenska kulturen", 2012-09-23:
<http://www.dt.se/nyheter/borlange/1.4041735-socialnamnden-lyfter-fram-den-svenska-kulturen>
- ^{cvi} P4 Gävleborg: "Kamp om oppositionsrådspost i Söderhamn – SD med i matchen", 2014-11-09:
<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=99&artikel=6013284>
- ^{cvi} Lampou, Anna-Karin: "Många Sverigedemokrater hoppar av kommunpolitiken", 2014-09-08:
<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=99&artikel=5958423>
- ^{cix} Edling, Lars: "Här är SD-stödet starkast", Hela Hälsingland, 2014-09-18:
<http://www.helahalsingland.se/halsingland/soderhamn/har-ar-sd-stodet-starkast>
- ^{cx} Olsson, Daniel: "Även SD-topppnamn i Söderhamn dömd för kvinnomisshandel", Expo, 2006-08-28
- ^{cx} Björkman, Fredrik: "Asylsökande har gjort Söderhamn mer tolerant", Söderhamnskuriren, 2013-03-11
- ^{cxii} Stöckel, Åsa: "Flest röster på SD i Torshälla", 2010-09-20:
<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=87&artikel=4030062>

Wande, Helena: "Kursgårdsberget har högst andel SD-väljare", EskilstunaKuriren, 2014-06-17:

<http://ekuriren.se/nyheter/eskilstuna/1.2373737-krusgardsberget-har-hogst-andel-sd-valjare>

^{cxiii} Verksamhetsberättelse Torshälla stads nämnd 2014:

http://www.eskilstuna.se/PageFiles/14862/02_1%20Torsh%C3%A4lla%20stads%20n%C3%A4mnds%20Verksamhetsber%C3%A4ttelse%202014.pdf

Sanandai, Tino: "Utanförskapetets karta – en uppföljning av Folkpartiets rapportserie", Stiftelsen den Nya Valfärden: <http://www.dnv.se/wp-content/uploads/2014/05/Utanf%C3%B6rskapetets-karta-en-uppf%C3%B6ljning-.pdf>

^{cxiv} Eriksson, Henrik: "SD-toppen struntade i mig", Nyheter24, 2011-03-22:

<http://nyheter24.se/nyheter/inrikes/544591-sverigedemokraterna-avhopparna-kritiska>

^{cxv}

^{cxvi} Karlsson, Gunilla: "Majoriteten sviker sina egna vallöften", EskilstunaKuriren, 2015-11-06.

^{cxvii} SD Eskilstuna: "Årsplan 2016 – För Eskilstuna kommun – Trygghet genom hela livet".

^{cxviii} Österman, Marie: "SD storsatsar på höjd skolpeng", EskilstunaKuriren, 2015-06-07.

^{cxix} Andersson, Carl V: "SD-folket i verkligheten", Expressen, 2010-09-21.

^{cxx} Oscarsson, Hanna: "Nej till tillfälliga bygglov för asylboenden", EskilstunaKuriren, 2015-11-09.

^{cxxi} Oscarsson, Hanna: "Nej till tillfälliga bygglov för asylboenden", EskilstunaKuriren, 2015-11-09.

^{cxxii} SD: Pressmeddelande - SD presenterade programförslag för Kommun- och landstingspolitiken, 2012-10-18:

<http://www.mynewsdesk.com/se/sverigedemokraterna/pressreleases/sd-presenterade-programfoerslag-foer-kommun-och-landstingspolitiken-804664>

^{cxxiii} Val.se

^{cxxiv} Glimberg, Martina: "SD vill satsa – utan pengar", Sydsvenskan, 2013-04-27:

<http://www.sydsvenskan.se/skane/sd-vill-satsa--utan-pengar/>

^{cxxv} Glimberg, Martina: "SD vill satsa – utan pengar", Sydsvenskan, 2013-04-27:

<http://www.sydsvenskan.se/skane/sd-vill-satsa--utan-pengar/>

^{cxxvi} Glimberg, Martina: "SD vill satsa – utan pengar", Sydsvenskan, 2013-04-27:

<http://www.sydsvenskan.se/skane/sd-vill-satsa--utan-pengar/>

^{cxxvii} Magnusson, Erik: "Skåne får Sveriges lästa regionskatt", Sydsvenskan, 2015-10-27:

<http://www.sydsvenskan.se/sverige/skane-far-sveriges-lagsta-regionskatt-1/>

Magnusson, Erik: "Mittenextremism kan ge ökad samsyn", Sydsvenskan, 2015-10-26:

<http://www.sydsvenskan.se/sverige/mittenextremism-kan-ge-okad-samsyn/>

Glimberg, Martin: "SD kan visa sin makt i regionen", Sydsvenskan, 2015-10-26:

<http://www.sydsvenskan.se/skane/sd-kan-visa-sin-makt-i-regionen/>

^{cxxviii} SD Region Skånes hemsida: "Pressmeddelande: Sverigedemokraterna kräver utredning om Skåne Cares vidare existens", 2015-08-13.